LETHRICA

ÅRGANG 9, NR. 18 DE HISTORISKE FORENINGER I LEJRE KOMMUNE OKTOBER 2014

HVALSØ HOVEDGADE

Hvalsø hovedgade holder udsalg. Se lederen i dette nummer af Lethrica.

I øvrigt kan læses om afstraffelsesmetoder i middelalderen, forbudt handel på Isefjorden, brandslukningsudstyr, Morten Korch film og meget mere.
De tre serier fortsætter, og Anders kom hjem fra krigen.
Der er flere anmeldelser: Tegninger fra Lejre og omegn, Snorris Edda, Statshusmændene på Egholmmarken, Lejrebogen 2013 - og måske Gevningebogen 3.

Rigtig god fornøjelse

På redaktionens vegne

Thyra Johannesen

I DETTE NUMMER:

Leder	2
Gershøj Brandkreds	4
Norsk handel på Isefjorden	8
Piskerpælen	12
Herrederne	14
Bayers billeder	16
Gevningebogen 3	18
Sagn og myter	19
Der var engang	20
Et brødtegn	31
Anmeldelser	32
Foreningsnyt	38
Lejre Historiske forening	38
Egnshistorisk forening for Hvalsø	40
Bramsnæs Lokalhistoriske Forening	43
Lejre Museumsforening	44
Tadre Mølles Venner	47
Lejre Arkiverne	53
Aktiviteter Lejre Museer	55
Kommende aktiviteter	56

LØSSALG 10 kr.

LEDER

BEVAR KULTURMILJØET I HVALSØ

Hvalsø er Lejre Kommunes "hovedstad". Derfor kommer den os alle ved.

Kirke Hvalsø eller Hvalsø Stationsby havde endnu for et par årtier siden en levende hovedgade fyldt med små forretninger, hygge, miljø og liv.

Nu er Hovedgaden død og livløs. Forretningerne er lukkede eller flyttede. Mange huse vedligeholdes kun mådeligt og nogle slet ikke, så de går i forfald.

Det er en sørgelig udvikling, for Hvalsø bymidte repræsenterer et unikt, meget helstøbt og tidstypisk stationsbymiljø. Den fortæller en historie langt tydeligere end mange andre steder.

Her kan man følge en landsbys udvikling fra bondeby til stationsby over en meget kort årrække fra 1874 og nogle årtier frem.

Det starter med stationen mod nord, straks kommer hotellet til med købmandsforretning og siden mejeriet Sølyst i 1889. Herfra vokser stationsbyen så mod syd, til den når bondebyens nordligste bygning – kirken.

Mod syd ligger allerede lægeboligen og apoteket, hvor vejene mødes. Nu kommer en stor købmandsgård til, og landsbygaden ændres langsomt, men sikkert til en stationsbygade. Dog har vi stadig allersydligst enkelte af de oprindelige huse bevarede.

I 2000 udpeger Roskilde Amt Hvalsø bymidte som "*særligt bevaringsværdigt kulturmiljø*" og skriver:

Kulturmiljøet i Kirke Hvalsø er sårbart overfor nedrivning eller manglende vedligeholdelse af bygninger samt til- og ombygninger, der ikke i stil og materialevalg harmonerer med lokal byggeskik. Dette gælder især for den eksisterende station, stationsbybebyggelsen og hovedgadens karakteristiske bygninger.

Det vakte nogen lokal undren, at der var bevaringsværdier i "*den grimme stationsby*", selv om Kulturmiljørådet og Egnshistorisk Forening bakkede godt op. En del kunne dog godt se, at der var megen fin tidstypisk arkitektur, godt håndværk og sjove finurligheder i mange af byens huse.

Det endte med, at Hvalsø Kommune vedtog en lokalplan, hvori bevaringsintentionerne indgik, og der udpegedes fem bevaringsværdige huse.

Dette fandt Kulturmiljørådet og EHF

langt i underkanten, men dog bedre end intet.

I planlægningen indgik, at der skal være forretninger i hovedgadens stueetager.

Fint nok, men her er udviklingen løbet fra planlægningen. De mange små forretningers tid er desværre forbi.

Tiden er derfor inde til en ny lokalplan for Hvalsø bymidte, der tillader beboelse i stueplanet og fastholder bevaringsintentionerne for at give mulighed for i det mindste at bevare stationsbyens huse.

Vi oplever igen og igen, at projektmagere ønsker nedrivninger. De kalder det udvikling, men det er byens afvikling.

Får de magt som agt, får vi en kønsløs, steril bymidte uden historie og miljø – en bymidte, der lige så godt kunne ligge i en hvilken som helst forstad til en større by overalt i landet.

Derfor haster det med en ny lokalplan. Det er på tide, at Lejre Kommune går ind og styrer udviklingen gennem planlægningen i stedet for at tilpasse planlægningen projektmagernes ønsker.

Bent Gottfredsen

Hovedgaden i Hvalsø præges af nedlagte forretninger og misligholdte bygninger. Fik de en kærlig hånd - med isættelse af vinduer og døre, der passer til husene- og boliger i stueplanet, kunne her blive et smukt og attraktivt boligmiljø, der stadig ville fortælle stationsbyens historie.

HISTORISKE ARTIKLER

GERSHØJ BRANDKREDS

af Karl-Johan Rubæk

Enhver landsby af en vis størrelse havde førhen en lokal organisation til bekæmpelse af ildebrande.

Hvis der var noget, landsbybeboerne frygtede, så var det ildebrand. I landsbyer, hvor tagbeklædningen overvejende var strå, var det naturligvis fatalt, om en brand fik lov at udvikle sig.

Vi kender da også eksempler her fra den nordligste del af Lejre kommune på store brande i Biltris (for godt hundrede år siden), i Kirke Hyllinge (i begyndelsen af 1930- erne) og fra pyromanbranden i Englerup i 1950- erne.

Men hvad kunne man gøre i tidligere tider uden tekniske hjælpemidler og uden kommunikation?

Håndkraftsspøjter på Bramsnæs Brandstation, som har været udstationeret i landsbyerne. Foto KJR 2013

Det gode princip, som man har set malet på væggen hos Falck og Zonen, var det allervigtigste:

Hurtig hjælp er dobbelt hjælp.

For det første skulle hver landsby have noget at nedkæmpe småbrande med, idet logisk nok er enhver brand lille, før den bliver stor. Derfor havde landsbyerne gennem århundreder organiseret sig i det, der senere hed "Brandkredse". Altså en navneliste over dem, der skulle træde til ved brand.

Men med hvad? Rigtig mange år indskrænkede udstyret sig til en samling spande (læder og senere blik), branddaskere og brandhager.

Først engang i 1800-tallet nåede pumpesprøjter ud på landet til de større landsbyer, men inden sprøjten var blevet forspændt med heste og kørt til brandstedet, havde branden måske nået at brede sig.

Derfor beholdt den enkelte landsby sin brandkreds helt op i 1980- erne og den tilhørende lille håndpumpe, der var

klar til funktion på få minutter.

I Gershøj bestod brandkredsens hold I af 19 mand i 1950. Alle boede i og tæt ved landsbyens midte.
På listen ses også et par fiskere. De må have været deltids deltagere.

En håndpumpe med træspand havde station på "Vissegaard" lige ved kirken. Vi kender i hvert fald tre episoder fra første halvdel af 1940- erne, hvor pumpen gjorde gavn:
I 1940 hentede Henry Winter Christensen (karl på Bovelsgaard) pumpen og kørte den til "Strandlundsgaard", hvor der var udbrudt brand. Pumpen var så hurtigt fremme, at den bevirkede, at et svinehus blev reddet. Hestesprøjten fra Sæby kom senere frem end Gershøjsprøjten!

Også Gershøj Kro havde flere gange brug for håndkraftsspøjten til slukning af småbrande.

Ved en dramatisk brand på "Bovelsgaard" i begyndelsen af 1940-erne gjorde håndkraftspumpen god gavn: Ved fyring under en gruekedel en varm sommerdag havde man brugt papir til optænding. Brændende papir landene på tagryggens halmmønning og stak ild på ca. 7-8 meter.

Brandspandsstationen på "Vissegaard" i Gershøj. Foto KJR

Håndkraftpumpen blev hurtig hentet, og kromand Geertsen kravlede på en stige op til tagryggen med slange og strålerør.
På jorden pumpede Henry Winter for fulde tryk, og i løbet af få minutter var branden nedkæmpet. Desværre faldt kromanden gennem et opstået hul i taget ned på loftet, dog uden at få skader, idet han faldt i halm.
I 1940- erne blev pumpen med træspand afløst af en håndkraftssprøjte med metalspand med plads til 70 liter vand og med en sprøjtelængde på 12 meter. Meisner Jensen i København havde fabrikeret sprøjten. I Gershøj blev stationen flyttet til Erling Andersen på Gershøjvej, som afløste brandfoged Kristoffer Kalleshave. Titlen var nu "udridder".

I 1971 slog lynet ned i et stråtækt hus på Gershøj Havnevej nr. 1. Huset stod

Gershøj Havnevej nr. 3 – reddet af håndkraftssprøjten 1971

ikke til at redde. I løbet af få minutter var det helt omspændt af flammer. Men nabohuset nr. 3, den gamle pogeskole, blev reddet ved hjælp af Meisner håndkraftssprøjten, som blev brugt til at holde gavlen hen mod nr. 1 våd, da der kun var 12 meter mellem de to huse.

Nu er man så heldig i Gershøj, at Sct. Laurentius er skytshelgen for alle, der har med ild at gøre: Bagere, skorstensfejere og brandmænd. En helligkilde ved stranden bærer hans navn, og hvis kilden fører vand, bliver der ikke ildebrand!

Måske er der noget om det. I 1955 brændte en staklade på "Vissegaard". Samtidig var kilden gået tør. Men årsagen til branden var vist nok børns leg med tændstikker. For en sikkerheds skyld sørger Bylauget for, at der er vand i kilden hele tiden. Man kan jo aldrig vide!

Teknikkens udvikling og de evindelige centraliseringsbestræbelser betød i 1986, at Sæby og Gershøj Brandkredse blev sammenlagt. I Kirke Hyllinge var brandsprøjterne for længst motoriserede, og i en ny brandstation ved skolen holdt brandbilerne klar til udrykning. I Gershøj var det kun købmand Henry Winther Christensen, som figurerede som brandmand.

Håndkraftssprøjten "Perfekt" stod stadig klar hos Erling Andersen på Gers-

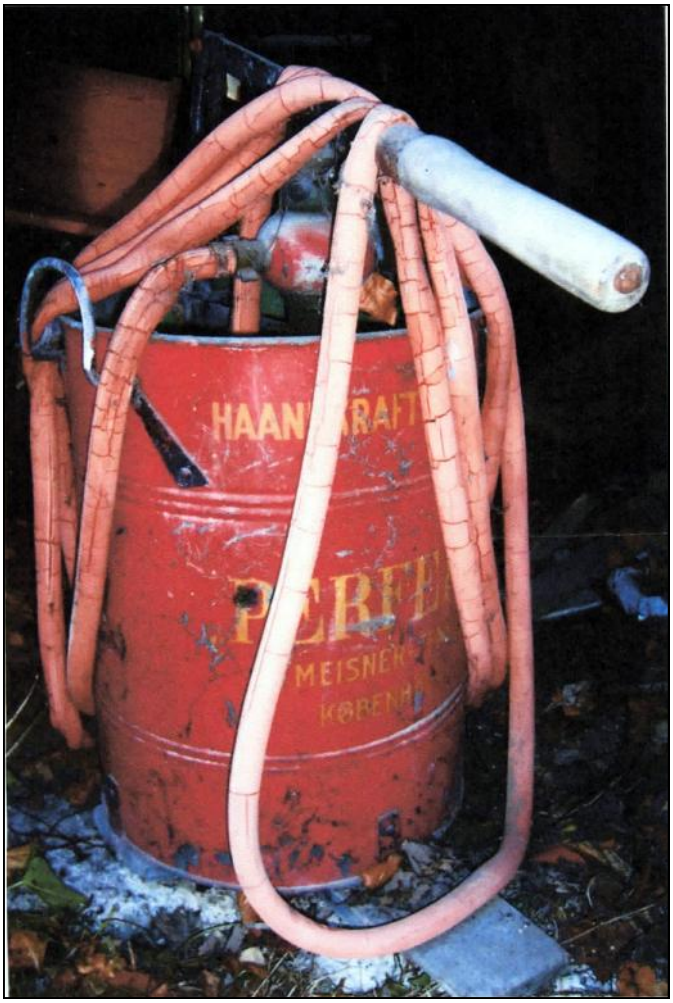

I skuret havde pumpen overlevet. Kun slangen var mør. Foto KJR

højvej, da der i 1988 kom besked om, at brandkredsene var nedlagt. Motiveringen var, at udrykningstiden for brandbilerne i Bramsnæs kommune alle steder var under 10 minutter.

Mærkeligt nok blev sprøjten stående i Erling Andersens udhus, lige indtil Kenneth Andersen (Erlings søn) og jeg hentede den i 2013.

Oplysninger fra:
Bramsnæs Arkiv
Henry Winther Christensen
Niels Winther Christensen
Kenneth Andersen
Per Boye
Preben Andersen

Efter lidt afrensning og en ny slange, samt lidt vand i tønden, var pumpen så god som ny. Seniorbrandmand Preben Andersen, der sammen med andre seniorer arbejder på at lave et brandmuseum på stationen på Vintappervej, har siden modtaget sprøjten til samlingen. Foto KJR

En del læsere af dette blad vil sandsynligvis være medlemmer af flere af foreningerne og vil derfor modtage mere end ét eksemplar af bladet.

Det er meget kompliceret administrativt at ændre på dette forhold.

I stedet opfordrer redaktionsudvalget til, at man forærer de ekstra kopier til venner og bekendte.

Det kan være med til at stimulere interessen for vores lokalhistorie.

NORSK HANDEL PÅ ISEFJORDEN

Af Hans Jørgen L. Larsen

Indledning

Da jeg i august i år skulle fortælle om Langtved færgekro m. m. ved et arrangement på stedet, kom jeg i tanke om, at jeg for nogle år siden havde hørt, at der førhen havde været drevet handel i bunden af Isefjorden fra norske småskibe. Det var nyt for mig og betød, at jeg forhørte mig lidt rundt omkring, om en sådan trafik gennem mange år måske havde sat sig vedvarende spor på egnen i form af stednavne f. eks.

Jeg fandt ikke noget herom, men da jeg forberedte min fortælling til arrangementet ved Langtved Færgekro, fandt jeg ved Lokalhistorisk Arkivs hjælp en artikel i "Fra vores egns historie" 1989, udgivet af Bramsnæs Lokalhistoriske Arkiv, som gjorde, at jeg gik dybere ned i sagen. Albert Thomsen fortalte i artiklen historien om de norske skuder, der drev handel med lokale bønder i Isefjorden, og som var blevet involveret i en retssag med Holbæk By i 1640.

Retsreglerne

Helt tilbage fra Dronning Margrethe d. 1's tid i det 14. århundrede og frem til midten af 1800-tallet var det i princippet forbudt handelsfolk at handle direkte med landbefolkningen uden om købstæderne. Al handel skulle gå over den nærmeste købstad; der var dog en række undtagelser fra forbuddet, som jeg ikke skal komme ind på her. Købstæderne forsøgte ud fra deres egne økonomiske interesser ihærdigt at få loven overholdt. Forbuddet mod de såkaldte ulovlige havne var dog svært at få overholdt; det kan man bl. a. se af, at forbuddet blev gentaget igen og igen i lovgivningen. Med forbuddet ville man beskytte købstædernes økonomiske interesser, sikre statens toldindtægter og forsøge at håndhæve de mange udførselsforbud, som staten indførte ved skiftende lejligheder op gennem tiden.

Sagerne

Fra retsdokumenter kender vi til flere sager om ulovlig handel på havne uden for nærmeste købstad i Isefjorden.

I 1455 forbød kongen alle, der kom sejlende ind i Isefjorden, at holde marked, "før de kommer op for vore købstæder Roskilde eller Holbæk". Købstæderne søgte med alle midler, både de lovlige og ulovlige, at chikanere/tvinge de sej-

lende kræmmere fra bl. a. Norge væk.

I 1489 skulle Hornsherred Ting udtale sig i en sag om handel på ulovlige havne i Roskilde Fjord. I referatet fra tingmødet anføres det, at Roskildeborgere havde beslaglagt to norske skibe, taget skibenes sejl, drukket søfolkenes øl og behandlet dem ilde, da man mente, at de norske skippere havde drevet ulovlig handel i Isefjorden. Nordmændene mente til gengæld, at de fra gammel tid havde ret til at drive handel med tømmer i Isefjords-området og til at tage forskellige landbrugsprodukter med sig hjem til Norge. Nordmændene understregede også, at de havde betalt told til kongen hos lensmanden på Abrahamstrup (senere Jægerspris). Selvom der i sagsbehandlingen blev henvist til, at både Holbæks og Roskildes købmænd tidligere havde beslaglagt skibe, der havde drevet handel uden for købstaden, så udtalte herredstinget, at det fra gammel tid havde været en accepteret sædvane, at skibe havde lagt til i Hornsherred både på øst – og på vestsiden af halvøen uden for købstæderne, og at de også plejede at betale deres told til kongen. Skibene havde især medbragt bygningstømmer. Herredstinget mente altså, at de norske skuder havde hævd på at drive handel med bønderne i Isefjorden uden om købstæderne. En udtalelse, købstæderne nok ikke var tilfreds med, og konflikter fortsatte op gennem århundrederne.

Købstæderne omkring Isefjorden forsøgte gang på gang at hævde deres rettigheder over for den ulovlige handel. Mange gange fik de karakter af selvtægt som i sagen fra 1489. Holbækborgere sejlede f. eks. ud til de ulovlige havne, når de havde fået nys om, at der lå norske eller andre skuder, som hand-

Horns Herred
Videnskabernes Selskabs kort fra 1768.

lede med bønderne. Der er rapporter om overfald på de norske sømænd, om sejl, der blev skåret itu, om varer der blev smidt i vandet m.m.

Fra september 1640 kender man en sag, hvor Holbækborgerne dog søgte at gå rettens vej mod den ulovlige handel. I Holbæk havde borgerne da erfaret, at der lå 3 norske skuder ved Langtved, som drev handel med egnens bønder – altså en ulovlig aktivitet! De norske skuder medbragte tømmer, salt, fisk, tørfisk, tran og andre varer; til gengæld herfor havde de fået rug, byg og ærter. Varer som efter reglerne skulle have været handlet i Holbæk med Holbæks købmænd som mellemled, og som de kunne have fået en fortjeneste af - en fortjeneste, som de nu var gået glip af.

De tre norske skippere og fogeden fra Ryegård, Niels Trægård, der havde givet tilladelse til, at de norske skibe kunne lægge til ved Langtved, blev tilsagt at møde ved bytinget i Holbæk for at stå til regnskab for deres ulovlige handlinger. Nordmændene forsvarede sig med, at de havde fået tilladelse af Niels Trægård til at lægge til ved Langtved og handle, og at de havde betalt told til ham. Niels Trægård mødte op i Holbæk Byting og indrømmede, at han havde givet nordmændene lov til at ligge ved Langtved med ejeren til Ryegårds tilladelse. Dog havde nordmændene ikke betalt told til ham.

De gode Holbækborgere havde derefter klaget til kongen, da det nu var blevet til en sag mellem dem og en adelsmand. Sagen er derefter nok løbet ud i sandet, da Ryegårds ejer havde gode forbindelser til kongen, og da godsejeren og hans bønder havde lige stor interesse i, at køb og salg af basale fødevarer og bygningstømmer kunne foregå på den billigste og nemmeste måde for herremanden og de lokale bønder. Desuden havde der jo også været en lang tradition for denne form for handel i Hornsherred, så man kunne jo sige, at man lokalt havde hævd på den ret, sådan som sagen fra 1489 viste, selvom lovgivningen egentlig forbød den form for handel.

Rørvig og nordmændene i 1700-tallet

Den norske forbindelse til Isefjorden var stærk. I 1700-tallet viser toldregnskaberne fra Rørvig toldsted, at hovedparten af de skibe, der blev fortoldet ved toldstedet, kom fra Norge. Tonnage indkommet fra Norge til toldstedet i 1733 f. eks. oversteg langt tonnage

indkommet fra København. Rørvig Toldsted var i 1700-tallet et af kongerigets største. Når skibene var blevet fortoldet her, kunne de sejle frit på købstæderne i Isefjorden, eller også blev ladningen omladet til mindre, lokale skibe, som så transporterede godset til de forskellige købstæder i fjorden. Om der fortsat har været en livlig handel på de ulovlige havne, også i 1700-tallet, er uvist, men nordmændene kom fortsat til Isefjorden; mange af dem - de større både - gik dog ikke ind i fjorden for at undgå den vanskelige sejlads gennem fjorden til Holbæk og Roskilde, men omlastede til lokale skuder i Rørvig og betalte told i Rørvig.

Den norske forbindelse i Nordjylland

Det samme problem med den norske trafik på ulovlige havne kendte man også til i Nordjylland, hvor der op gennem århundrederne frem til 1900 foregik en livlig handel mellem Vendsyssel, Han Herred og Thy på den ene side og Norge på den anden. Det medførte også klager til kongen over den ulovlige trafik fra bl. a. Thisted borgerne. Til gengæld henholdt strandmændene ude fra vestkysten sig til, at de fra Arilds tid havde drevet handel med Norge; nordmændene kom med tømmer og havde fået landbrugsprodukter med tilbage til Norge – sådan som det også var tilfældet i Isefjorden. I løbet af 1600-tallet havde også handelsfolk og skuder fra den jyske vestkyst taget del i den handelstrafik. Den handelsforbindelse tog et mægtigt opsving under englænderkrigene 1807 - 14. I det nordjyske er der flere sproglige minder om denne forbindelse til Norge; i Han Herred møder man stednavne som Lien og Fosdalen.

Vil man kunne finde tilsvarende sproglige erindringer i Isefjordsområdet ?

Litteratur

Dansk Center for Byhistorie: Provinsens søfart 1720 – 1832, Søfarten i Rørvig (www.dendigitalebyport.byhistorie.dk)

Danske Magazin 3. række, 5. bind s. 147-148

Klitgaard, C.: Den nordjyske Skudehandel i Jyske Samlinger 5. række 1. bd. (1932-34)

Roskilde Bys Historie bd. 1 s. 345 – 346 (1998)

Thomsen, A. Holbæk Købstads historie bd. 1 (1936-37)

Thomsen, A. : Tuskhandler fra norske skuder ved Langtved i 1640 i Fra vor egns historie, Bramsnæs Lokalhistoriske Arkiv (1989)

PISKERPÆLEN

Af Karl Frandsen

Piskerpælen var til skræk og advarsel et af middelalderens håndfaste og synlige tegn på, hvad den retslige magt kunne og ville gøre ved et menneske, der begik en forbrydelse.

Piskerpælen eller "Kagen" , som den ofte blev kaldt, var den indretning og det sted, hvor den lokale "retfærdighed" skete fyldest. I byerne var den ofte placeret midt på torvet til skræk og advarsel for borgerne, og på landet var den ofte placeret i nærheden af et tingsted.

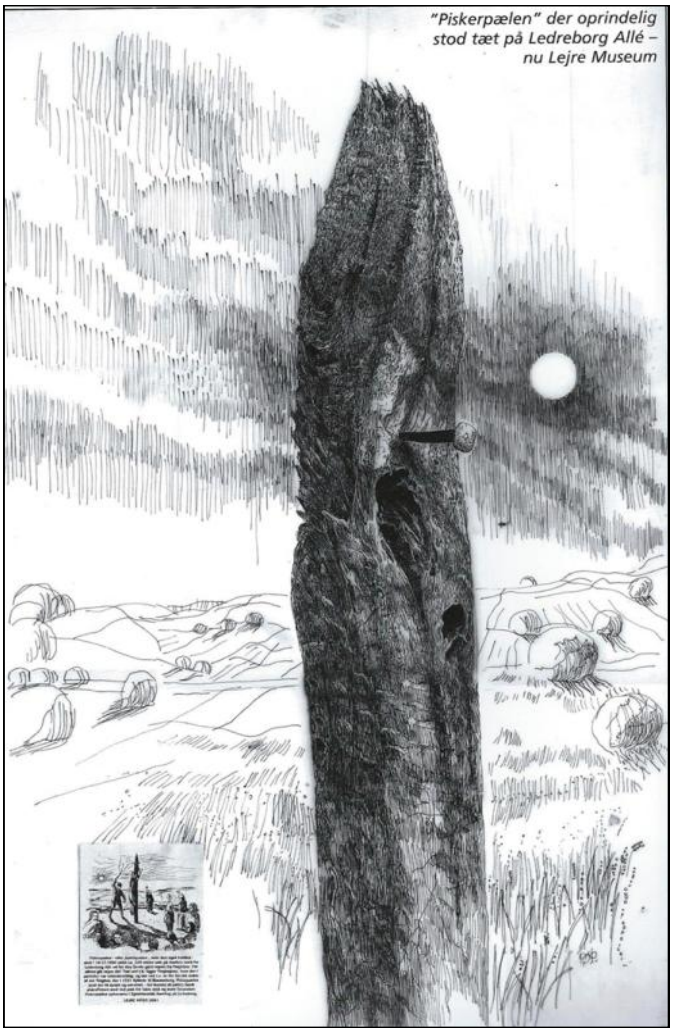

Piskerpælen, der oprindelig stod ved rettestedet ved Ledreborg Allé.
Tegnet af Poul Ørsted Pedersen i forbindelse med "Det historiske landskab. Museet uden vægge"

Her straffede man " skøger, ruffersker, hælere og tyveknægte" helt frem til 1866, hvor denne barbariske straffemetode blev afskaffet.

Oprindelig var det en simpel træpæl, som man blev bundet til og så fik af pisken. Men i løbet af middelalderen, i tiden fra det 13. til det 14. århundrede, udviklede Piskerpælen/Kagen sig på flere måder. Øverst oppe blev den udstyret med et bur og et spir eller et hjul. Herfra udtrykket "hjul og stejle".

Denne udviklede pæl kunne have en særdeles fantasifuld udformning. Ofte var den prydet med afhuggede hænder, afhuggede fingre, afskårne ører eller udrevne tunger. Alt sammen til skræk og advarsel for byens borgere.

Naturligvis knyttede der sig en masse overtro til et sådant sted. Man mente for eksempel, at det var nødvendigt at udstøde den straffede forbryder af

samfundet – han/hun var jo besat af uærligheden. Man mente, at Piskerpælen havde pestånden i sig, og derfor skulle ansvar og berøring fordeles ligeligt mellem alle byens håndværkere, når pælen skulle repareres eller bygges om. Håndværkerne skulle skiftes til at udføre hver sin lille del af arbejdet ved at værktøjet gik fra hånd til hånd. På den måde blev Piskerpælens negative kræfter fordelt ligeligt på så mange som muligt.

I 1742 var udstødningen af de kagstrøgne blevet for dyr for samfundet. I stedet for at udstøde forbryderne af samfundet blev kvinderne fremover dømt til at arbejde i spindehuse på livstid, og mandlige forbrydere blev dømt til fæstningsstraf. Vel og mærke efter, at de havde fået pisk eller var blevet mishandlet ved pælen. I praksis betød det hårdt arbejde i et eller andet fængsel – ofte på livstid – til gavn og økonomisk fordel for staten.

Piskerpælen, der nu er udstillet på Lejre Museum, har oprindelig stået og virket nord for Ledreborg Allé og lidt vest for vejen til Svogerslev. Her havde Ledreborg Birk og senere Lejre Herred sit rettersted. Om den også har haft en galge til hængning, fortæller historien ikke noget om.

Arkiverne på Ledreborg rummer et dokument, der har med piskerpælen at gøre. Det er en opgørelse af omkostningerne ved at straffe en forbryder i 1783. Den anklagede var smed Gregorius Johansen fra Himmelev. Han havde stjålet en ko og - sammen med en hjælper - 12 svin. Retsopgøret var både dyrt og besværligt. Både anklager og forsvarer måtte foretage 5 rejser fra Roskilde til Blæsenborg, hvor Lejre Herreds tinghus var. Skarpretteren fik sit sædvanlige honorar på 5 rigsdaler for kagestrygningen

Smeden blev kendt skyldig, og det blev en dyr affære for ham. Han fik alle sine ejendele konfiskeret. Blev brændemærket i panden som tyv og fik en ordentlig omgang pisk ved piskerpælen og blev endelig sendt til Kastellet i København, hvor han blev lagt i "jern" (jernlænker om anklerne) og kunne se frem til hårdt fysisk arbejde resten af sit liv.

HERREDERNE

Af Karl Frandsen

Hvornår herrederne er opstået, står ikke helt klart, men de er omtalt omkring 1250. De er oprindelig opstået som militære enheder, hvorfra der skulle udskrives et vist antal soldater i tilfælde af krig. Men meget hurtigt blev herrederne til retskredse med hver sit herredsting, hvor de lokale stridigheder blev afgjort, hvis de ikke kunne løses på bytingene i de enkelte landsbyer.

Herredstinget blev sat en gang om ugen. Det blev ledet af herredsfogeden. Der var desuden en skriver og nogle stokkemænd (en slags nævninge).

Ud over det retslige havde herrederne også mange administrative opgaver, for eksempel tinglysningsopgaver i forbindelse med handel med fast ejendom og tinglysning af pantebreve. Som administrative enheder fungerede de til 1919, hvor de blev erstattet af retskredsene.

Her i Lejre kommune havde vi Voldborg, Sømme og Ramsø Herreder. Herredsgrænserne fulgte sognegrænserne.

Voldborg Herred omfattede de tidligere Bramsnæs og Hvalsø kommuner samt Gevninge, Allerslev og Osted sogne. Voldborg Herred havde tingsted i Kirke Såby og rettersted i Torkildstrup. De ældste notater herfra er fra 1667. Voldborg Herredsting blev nedlagt i 1695, hvor det indgik i Lejre Herred.

Sømme Herred havde tingsted i Bondetinget i Roskilde og rettersted i Haraldsborg. Det omfattede Herslev, Kornerup og Glim sogne i Lejre kommune. Herfra er der optegnelser fra 1652. Dette ting kom også under Lejre Herred i 1695.

Ramsø Herred havde tingsted i Salløv og senere i Vindinge og rettersted på Maglegård i Ramsølille. I 1687 blev det lagt sammen med Tune Herred. Fra 1801 var tingstedet i Roskilde. Det omfattede Rorup sogn i Lejre kommune.

Lejre Herred blev oprettet i 1695 ved en sammenlægning af Voldborg Herred, Sømme Herred og Hornsherred. Det havde tingsted og rettersted ved den senere Ledreborg Allé indtil 1761,

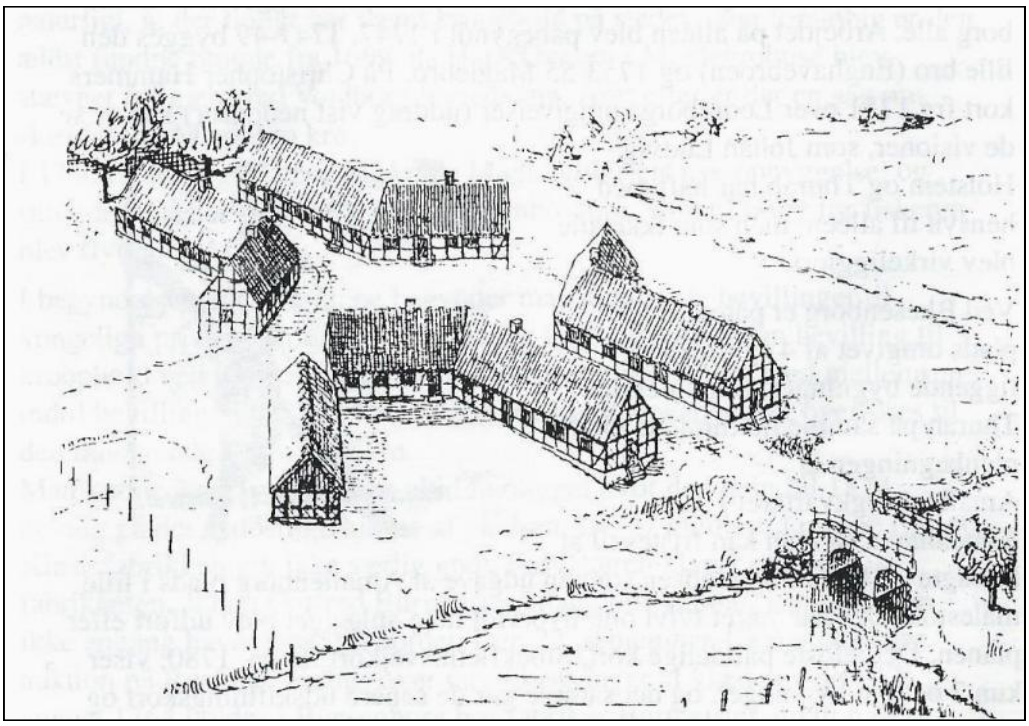

En tegning af planen over partiet ved Maglebro med de 4 bygninger. Formodentlig tegnet af Lauritz de Thurah og formodentlig opført i 1750-erne, da de Thurah arbejdede med opførelsen af det nuværende anlæg ved Ledreborg. Ligheden med Amalienborg er slående. Da Lauritz de Thurah også på den tid arbejdede med planlægningen af det nuværende Amalienborg. I en af disse bygninger holdt Lejre Herredsting til fra 1761 til omkring 1850.

da tingstedet flyttede til Blæsenborg, medens retterstedet bevaredes på pladsen. I midten af 1800-tallet flyttede tingstedet til Roskilde og i 1878 flyttede det ind i tinghuset i Jernbanegade. Der var tingdag hver mandag.

Ud over herredstinget havde mange godser deres eget ting, et birk. Ledreborg Birk blev oprettet i 1681 og virkede indtil 1809, hvor det blev lagt sammen med Lejre Herredsting.

På landsplan var der landstingene, som blev oprettet i middelalderen. Landstingene var i begyndelsen såvel lovgivende som dømmende forsamlinger. På øerne var der det sjællandske landsting der administrerede Sjællandske lov med tingsted i Ringsted. Tilsvarende var der Skånske lov der blev administreret fra Lund og Jyske lov der blev administreret i Viborg.

Den lovgivende magt overgik dog til kongen ved enevældens indførelse efter reformationen i 1660. Herefter lå al magt hos kongen, der indførte Danske lov i 1681, og den gjaldt for hele kongeriget. Landstingene fungerede som udøvende magt indtil 1805, da de blev erstattet af landsretterne.

LEJRE MØLLE

Et af Bayers billeder

Af Olav Sejerøe

Lejre Mølle var en vindmølle, som blev opført i 1870. Møllen skulle ligge højt, så den blev anlagt oven på en gammel oldtidshøj, som i dag kaldes Møllehøj.

Da man anlagde møllen og i den forbindelse gravede i højen, fandt man et bronzesværd. Man går derfor ud fra, at højen er fra bronzealderen.

I 1883 rejste K. Bahnson rundt og beskrev Danmarks høje for Nationalmuseet. I sin beretning om Møllehøj skrev han: "Høj afgravet i et par fods højde. Halvdelen er sløjfet ved anlæg af en mølle".

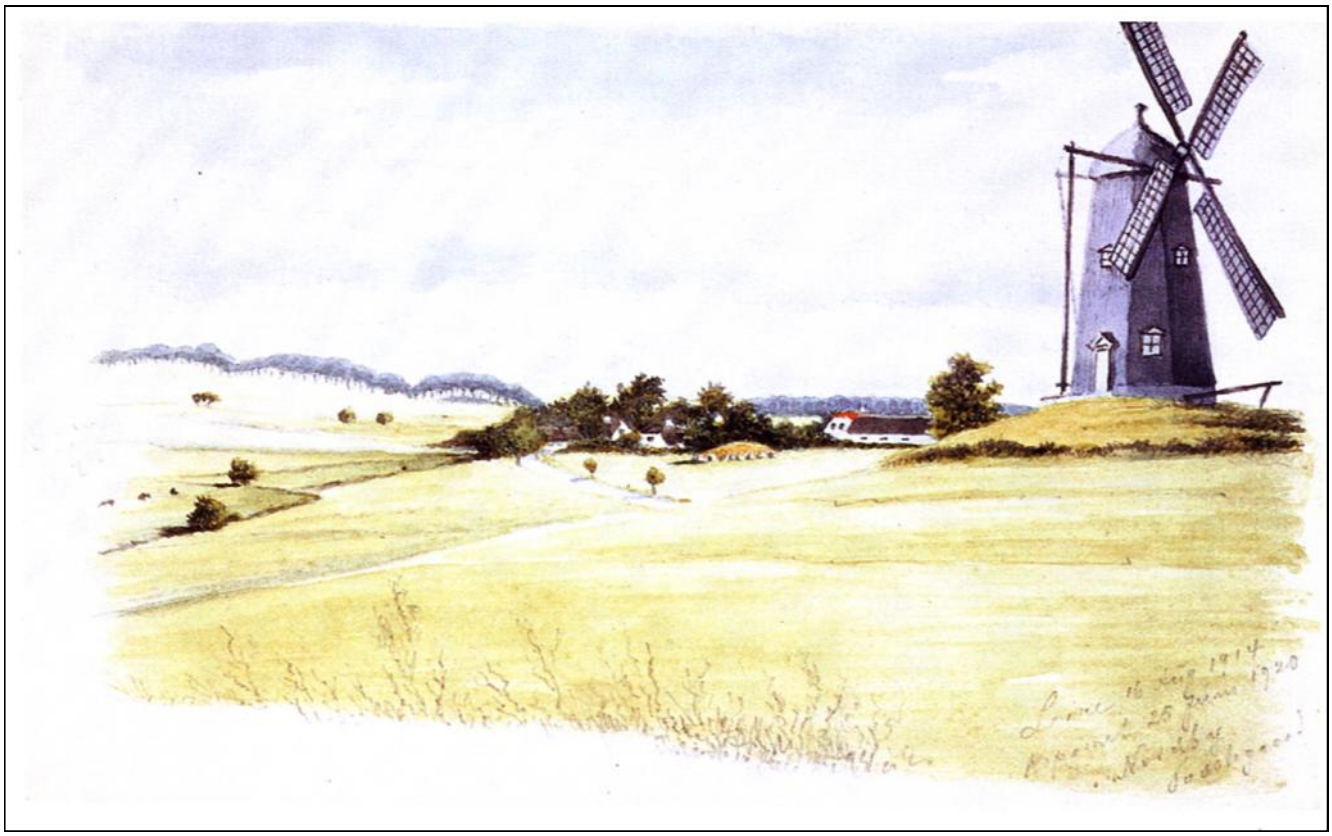

Christian Bayers billede fra 1914 af Møllehøj med vindmøllen. I baggrunden midt i billedet ses Harald Hildetands høj foran Gl. Lejre og yderst ude Alléen.

Møllehøj i dag. Her stod en vindmølle mellem 1870 og 1930.
I germansk jernalder omkring år 500 til 600 lå her den første af de store Lejrehaller. Hallen lå meget tæt på højen, så det kunne se ud, som om hallen bevidst er lagt ved oltidshøjen. Det ses tydeligt på kortet.

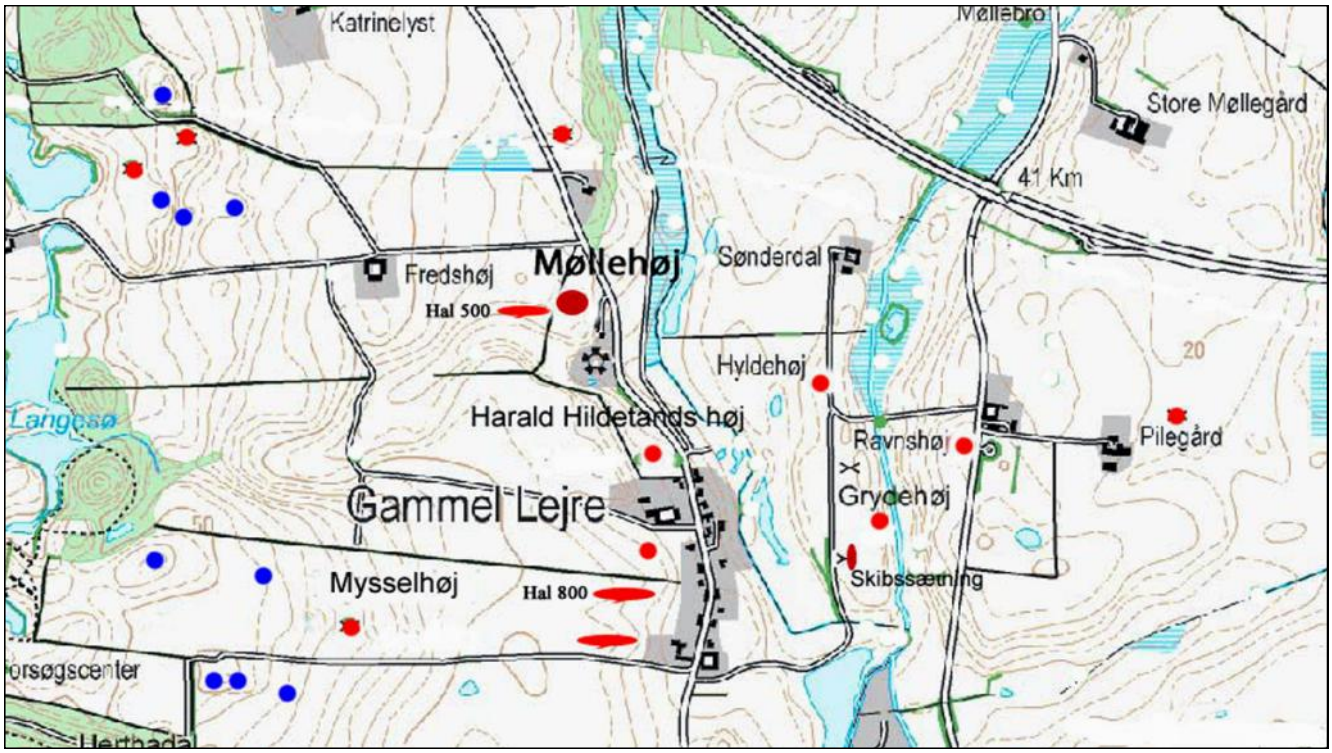

Kort over Gammel Lejre. Højene er markeret som cirkler. De røde er de bestående, og de blå er de sløjfede. Hallerne er røde. Man ser hallen fra 500 – 600 årene lige vest for Møllehøj.

GEVNINGEBOGEN 3

Af Vivian Møller, Gevninge Bylaug

I Lejrebogen 2013 var der en artikel om Gevninge. Gevningeborgere, som har læst denne artikel, har svært ved at genkende deres by. Størstedelen af husene er placeret forkert på kortene, og en del af de historiske oplysninger er forkerte.

Gevninge Bylaug har gennem de sidste år ønsket at skrive en Gevningebog 3 som opfølgning på Christian Tobiassens to Gevningebøger, som sluttede med tiden op til 1900.

Ved læsning af artiklen i Lejrebogen blev vi enige om, at det måtte være nu, vi skulle gå i gang med det projekt. Det vil blive Gevninges historie, omhandlende tiden fra 1900 og frem.

Bogen kommer bl.a. til at handle om byudvikling, håndværk, industri og detailhandel, offentlig og privat service, dagliglivet, og hvad vi ellers kommer på undervejs. I bogen vil der også være et afsnit om Gevninge Overdrevs historie.

Undervisning i skolen Gevninge Bygade 15 i begyndelsen af 1930'erne

Er der nogen, der ligger inde med oplysninger og/eller fotos, hører vi meget gerne fra jer.

Vi arbejder med Lejre arkiv som base, og man kan henvende sig der. Adressen er Flædevadsvej 2 i Lejre, og der er åbent onsdage kl. 10-16. Man kan kontakte arkivar Bente Trane på

bent@lejre.dk eller tlf. 51175737.

Desuden vil jeg (Vivian Møller) være at træffe på arkivet i åbningstiden. Man kan også kontakte mig på

vivianus@post.tele.dk

Arbejdsgruppen består desuden af Lisbeth Rønnow, Lone Arvedsen og Lis Sølvmose.

SAGN OG MYTER FRA LEJREEGNEN

NISSEN 11

Af Karin Gottfredsen

For nogle hundrede år siden boede i det gule hus - øverst oppe på bakken mod Soderup - en vægter, som var ansat på godset Aastrup nede i Elverdamsdalen.

Hver aften gik han sin runde på det gamle gods og sang sin vægtersang efter solnedgang - hver time til lidt hen på natten:

"Om du vil tiden vide,
Husbonde, pige, dreng,
da er det på de tide,
man føjer sig til seng.
Befal dig herren fri!
Vær klog og snild,
vogt lys og ild!
Vor klokk´ er slagen ti".

Ved næste vers sluttede han altid med: "vor klokk` er slagen - - -
Han var nemlig blevet klog af skade.

På Aastrup holdt dengang en gammel nisse "Elveren" til.
Han var noget af en hidsigprop.
Han hadede at blive vækket af sin gode søvn, så den gang vægteren - som helt ny i faget - første gang gik vægterrunden og sang: "vor klokk´ er slagen elve", kom Elveren farende ud, tog den

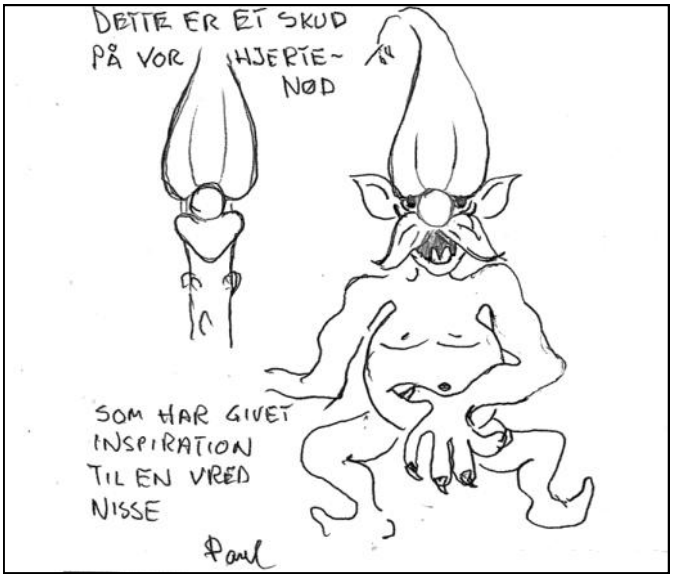

Den gale nisse. Ill. Poul Holst Jespersen

formastelige i det ene ben, slyngede ham højt over laden, fór gennem porten om på den anden side.
Her greb han vægteren og smed ham over laden endnu en gang – og sådan blev han ved lige til klokken var tolv.

Den arme mand var godt fortumlet efter de mange flyveture – og lige siden har Aastrups vægtere aldrig taget ordet "elve" i deres mund.

Fakta
Den gang, da der endnu boede en vægter i vægterboligen på Åstrup, var respekten for "Elveren" endnu så stor, at han i sit vægtervers sprang tallet 11 over.
Den lade, "Elveren" smed folk over, lå på voldstedet foran hovedbygningen. Den brændte i 1873.

DER VAR ENGANG I GL. LEJRE . . .

ANDERS OLSENS SOLDATERBREVE FRA 1864

Ved Vivian Møller

Fortsat fra sidste nummer.

Sønderborg den 16. marts til forældre og søskende.

Da vi nu omtrent har overstaaet Forposttu-ren, og skal reise ud paa Landet i morgen, hvis ikke der indtræffer noget, men der ind-træffer saa meget i disse tider, den første dag vi var ude, var jeg saa heldig at komme paa Vagt i Byen Synderborg, i Feldtbageriet, det er storartet, der bliver baget 120 Td. om Da-gen, den 2den dag var vi i Skanserne som Vagt, den 3die dag var vi i Synderborg, den 4de dag begynde Komedien, da skulle vi paa Forpost, der blev skudt fra Morgenstunden og hele dagen uafladelig med Geværer i Kjæde, jeg var heelt ude i Kjæden, jeg var baade heldig og uheldig, jeg var ikke rigtig Rask, jeg kom til at staa inde i en Stue, og skulle Skyde ud af et Hul som var slaaet i Muren, det var saadan en slem Storm og vi hafde Vinden lige imod os, men vi var heldige, der faldt kun 3 Mand den Dag, om Middagen da vi blev afløst og kom ind til Dyppel Møl-le, der hafde di allerede fyret en deel, men saa begynde di rigtig for Alvor, der kom en Bomme eller Granat lige midt imellem os, men heldig nok ingen traf, eller til skade, vi maatte løbe, et stykke hen forbi Møllen, saa skulle vi ligge i Barakkerne om Natten, som er bygget der, men Kl. 7 blev vi jaget op, nu vidste vi ikke vad vi skulle, nogle sagde at vi skulle til Reterere, andre sagde at vi skulle Arbeide, men saa kom vi hen i en Gaard, og

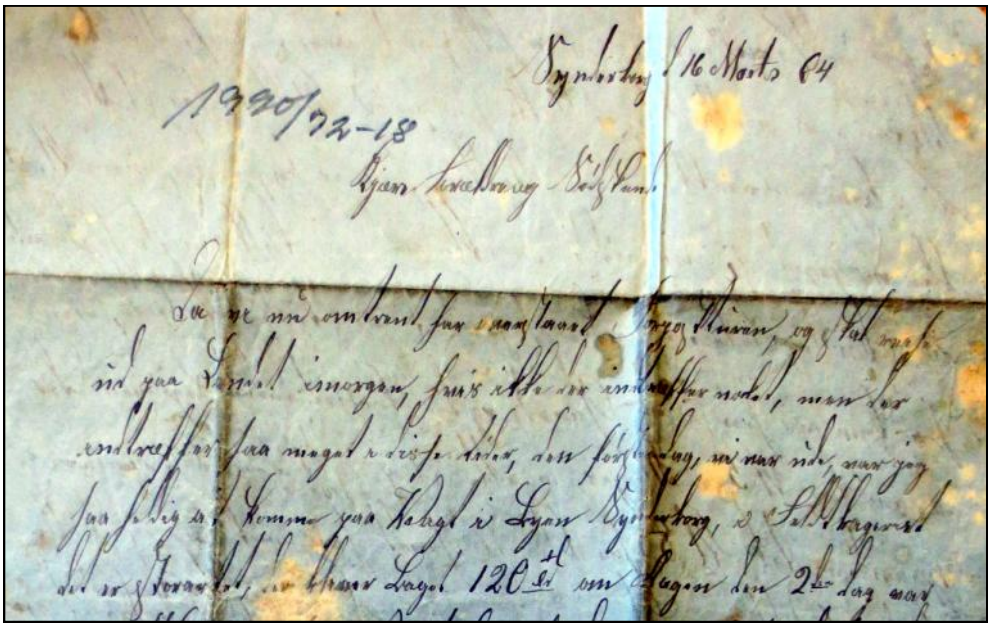

der kom et andet Regi-mendt, der vor vi laa, Kl. 5 i Morges, maatte vi op og staa med Ge-værerne i Haanden til Kl. 8, saa blev vi sendt hen omkring og skulle kaste Volde og Løbegra-ve op, men da vi hafde Arbeidet en times tid,

Fyrede de en Granat lige midt imellem en heel Deling, og di af sted, der var kun tre Mand og faldt, men saa kom der til os vor jeg var og arbeide en 5-6 Stykker, lige ved os og hver een lavede saadan et Hul som om der var taget et Læs Jor væk, vi maatte splitte os lidt ud omkring ved Voldene, der kom af og til eet til os, men der fyres saa forfærdelig paa Skanserne, og Blokhusene for at de ikke skulle kunde gjøre nogen Nytte, paa de Skanser nærmest Vandet har mistet ikke saa faa, Tydskerne de har deres Kanoner og staaer paa modsat side af Kanalen, og vores kan ikke gjøre dem noget synderlig.

Rolf Krage kan heller ikke udrette noget, igaar fyrede den dygtig paa dem, men i dag har di faaet Lov selv at fyre, ikke et Kanonskud fra Skanserne eller Rolf Krage, saa di fyret idag og igaar saa det er forfærdelig, igaar sagde de at der faldt 3 - 400 Bommer eller Granater, men i dag er der skudt dobbelt saa mange, der brænde 3 Steder paa engang som de hafde skudt i brand, Folkene vare løbne væk, det ene sted stod der 2 Heste 12 Køer og Faar, Soldaterne slap dem ud, men di rende ind ligesaa stærkt som ud, der er en farlig Hørlumhei her i Byen, i middags, da der blev afløst i Skanserne blev der slaget et helt Kompani fordærvet, der var kun 6 - 8 Mand som slap uskadt derfra, det var 1 Regimendt og i en anden Skanse stod der nogle Atillerister og Indfanterister, da de hørte den

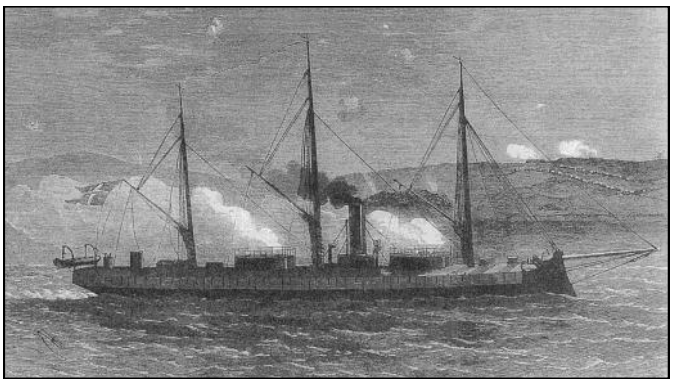

Panserskibet "Rolf Krake" beskyder preusserne under kampene ved Dybbøl.

fløite, dækkede di dem, men alle Atillerister blev slaget ihjel, og Indfanteristerne blev omkuldkastet og Jord ovenpaa dem, saa di var ikke til at see, men di slap dog heldig, di har sendt mange ind i Synderborg og slaget Husene dygtig.

Det er frygtelig hvordan alting gaaer her, di Rider og Kjører i Byen saa man knapt kan komme paa Gaden.

Der siges at hvis vi ikke rømmer Als inden 48 timer, saa skal Synderborg Brænde, og saa kommer di med saadan een som kan fløite Skanserne, der holdt et Batteri, med Heste for ved Møllen, der kom en Bomme og slog 5 Heste ihjel og 4 mand kom til skade.

Sønderborg den 20. marts til forældre og søskende.

Der er nu gaaet et par Dage igjen siden jeg skrev hjem, har jeg nu tid i dag at fortælle hvordan det bestandig gaaer i disse Dage, det gaaer med Kanonskud bestandig, baade Dag og Nat, ovre fra Prøiserne, de skyder paa langs over alle vore Skanser, saa det er

frygtelig at være der, den 17de var der Slag ved Dyppel, der faldt mange af vores, og ogsaa mange Prøiser, det varede fra om formiddagen og til een time efter Solens nedgang, jeg var ikke med, men jeg stod bagved, di kørte med Saarede uafladelig til langt ud paa Natten. Dagen efter begynde Prøiserne at skyde over Vandet igjen efter os, di skud hele dagen igjennem for at spolere vore Skanser, vore skud ikke, jeg var paa Forpost i løbegravene, vi maatte ligge og dække os hele tiden for Granatstumperne, men om Natten maatte vi Arbeide i 4 timer hvert Regimendt. Dagen efter begynde det samme, med Skydningen, og vores skud igjen, saa skydningen var streng, men ikke et Geværskud i di to sidste Dage, men nu haver Prøiserne Batterier rundt omkring os, saa det gaaer vist ikke godt ret længe, vi har nu været paa Forpost i 9 - 10 dage, det er strengt, sidste gang var vi 36 timer under aaben himmel, i et væk, Ole var ude i al den tid ogsaa, han laa ved en Skanse, Granatstumper regnede ned over os, men vi var dog heldige, en Batailjons Kommandeur og hans Ajudant, stod og talede (tilligemed andre Offiserer), men saa kom der en Granat og slog dem begge ihjel paa stedet, det var af 10 Regimendt, Jakob fra Høiby var ude i disse dage ogsaa. Her er nu 14 Regimenter, og alle er enten i Synderborg eller paa Forpost, foruden alt Atilleri og Kavalleri er ogsaa kommet hertil, saa Gud veed vad alt det skal betyde og blive til, jeg troer ikke det gaaer rigtig til med det hele, for nogle dagen siden saa det var ligesom om at vi skulle løbt fra det hele, vi troede det alle sammen og var i godt Humør, men nu seer det ikke godt ud længer, i aftes og i dag er Ole ogsaa her i Byen, jeg har talt med ham idag, i aften skal Ole paa Forpost igjen, vi maa ligge som Reserve i disse dage, i dag er Fodgarden kommet hertil, i dag fyrer di ikke saa stærkt, som de forrige dage.

Blokhusene troede vi dog at være lidt sikre, men Granaterne kan dog slaa igjennem dem, endskjøndt der er Bjælker som er 14 tommer tykke, foruden et lav Jor ovenpaa og ved Siderne, Dyppel Mølle skyder de rask efter, men di har ikke været saa heldige at faa fyret den ned inu, der brænde paa 3 Steder den dag i Dyppel.

Als den 4. april til forældre og søskende.

Jeg har lejlighed til at skrive et par ord om hvorledes vi nu har det, i disse dage er Regimentet paa Forpost, jeg er ikke med, jeg var ikke rask, saa blev jeg fri, vi er 30 - 40 stykker og bliver indlagt paa en Gaard, hvor vi hverken kan faa Vaadt eller Tørt, og der kommer ingen Læge og seer til os i al den tid, min Sygdom var ikke saa slem, som den kunde været, men i di dage har jeg haft det godt, i stedet for at være paa Forpost,

især saadan som di har Bombarderet i disse Dage med Kanoner, har været ualmindelig, di har med Feldkanoner lavet en heel Kjæde, og bestemt Kl. 1 d. 1. April begynde di hele Linien igjennem at buldre paa saa forfærdelig og skudt heelt ind i Synderborg, det har nu Brændt i Synderborg i 3 dage. Al den elendighed er ualmindelig som der er i Synderborg, di løber derfra den ene efter den anden lige saa stærkt som di kan, jeg kan ellers ikke fortælle noget nyt denne gang, jeg har ikke nylig talt med Ole eller Jakob.
Der er ikke skudt i dag, Kl. 4 begynde di igjen, der har været Vaabenhvile.

Als den 9. april til forældre og søskende.

I dag modtog jeg jert Brev og seer at alt gaaer ved det gamle, hvilket glæder mig meget og de 2 Rdl, hvilket jeg just ikke trængte saa haardt til, i morgen skal vi paa Forpost igjen, nu er jeg kommet til Kompaniet igjen, den sidste Forposttur har været meget streng, for nu har Prøiserne batterier omtrent rundt omkring os, og brændt Barakkerne af og i Synderborg er ikke et Menneske, saa nu maa vi være paa Margen bestandig og kan hverken faa kogt Maden og der kommer ingen med Kaffe, jeg ønsker nok at vide hvad di 3 Rdl fra Ledreborg var fra, nu har jeg ikke tid at skrive mere denne gang, det er skrevet lidt daarlig. Ole har jeg ikke nylig talt med. N.

Mange døde i Torgau og blev begravet der, men Anders kom altså hjem.

Tomsens Hans veed jeg ikke hvordan det er gaaet ham, han var i Skanserne og var Atillerist, hvordan gik Margedet. Hils alle Bekjendere fra mig.

Det var det sidste brev fra Anders. Han bliver taget til fange ved Dybbøl den 18. april, og kom på fæstningen Torgau i Preussen. Der var de 700 fanger. Anders får tyfus og ligger 6 uger på lazaret.

Anders har skrevet hjem, men disse breve er ikke med i den samling der befinder sig på Lejre arkiv. Det er nu fortrinsvis hans broder Peder som skriver breve til ham. Brevene handler mest om det der sker derhjemme, som i f.eks dette:

Allerslev den 1. maj til Anders fra hans broder Peder.

I Fredags Aftes fik vi dit Brev, hvilket glædede os jo meget, vi ere da alle raske, og du er jo dog ogsaa ved helsen, - Igaaer fik vi Brev fra Farbroders Jakob – Nu har vi snart Tilsaaet, ja vi har da en 8 Td. Korn inu, men det kan jo være tidsnok inu, da der ligger Snee paa Marken i Dag, og det har ogsaa frosset i Nat, - Nu har vi begyndt sat den graae fra om Natten, hun skal snart Foule. I eftermiddag skal jeg vist ud til Tomas og hav bedækket den røde Øi, nu vil vi prøve det engang, - I dag rejser den lille Jens – saa skal jeg jo baade være her og der, jeg har omtrent saaet al vor Sæd. Hvis du trænger til Penge, saa kan du skrive det – Da jeg i aftes var i Kornerup med Hanses Brev, bad de mig om jeg vilde skrive lidt inden i Anders Brev.

Dine Forældre blev overmaade glade, da jeg kom med det. De vare saa glade over at I 2 Fættre var samlede – jeg skulle skrive – hvis du trænger til Penge saa kan du bare skrive – saa veed du nok der kommer – nu skal jeg hilse Dig fra dem alle, de var da alle ved helsen.

Er der ikke en hos eder som hedder N. Olsen fra 1ste Kompagni 398 – Underkorporal – det er en af Jens Nielsens Familie, Høiby – Jens Nielsens Kone er død.

Ud over til forældrene sendte Anders også breve til Niels Pedersens enke på Kongsgaarden i Gl. Lejre. Enken var Abelone Olsdatter, og hun var søster til Anders' far. I disse breve, som i dem til hans venner, endte han altid med at skrive, at brevene skulle afleveres til hans forældre. På den måde undgik han at skrive flere enslydende breve.

50 år efter krigen kunne de, der havde været med i krigen, søge Hædersgave. Den var livsvarig og på 100 kr. om året. Da de, der havde været med i 1864, dengang var i trediverne, var de i 1914 kommet noget op i årene, f.eks. var Anders på det tidspunkt 73 år. Udbetalingen fandt første gang sted 15. februar 1914 og da Anders døde 6. juni samme år, var det ikke megen glæde, han fik af den hædersgave.

I anledning af genforeningen i 1920 udgav Roskilde Tidende bogen "Erindringer fra 1864", skrevet af "vores" Anders Olsen. Den kan lånes på biblioteket og er absolut værd at læse. Bogen befinder sig også på Lejre arkiv, men kan ikke hjemlånes.

EN FLOK SKOLEBØRN

Ved Eva Nielsen

Lidt skolehistorie

Som det er de fleste bekendt, undervises der nu i skolerne efter den nye skolelov 2013. Og i år fejres 200 året for Fr. VI's Forordning af 1814, hvor alle danske børn fik skolepligt og skulle undervises i religion, skrivning, regning samt læsning.

Der har gennem tiderne været mange lovændringer omkring folkeskolen, men skolens historie begynder helt tilbage i 1500-tallet, hvor kirken havde oprettet latinskoler, hvor der blev uddannet degne (hjælpepræster). Efter reformationen blev der oprettet almueskoler i mange købstæder, hvor man underviste børnene på dansk. I løbet af 1700-tallet blev der ved et samarbejde mellem kirke og kongehus oprettet rytterskoler (almueskoler for rytterdistrikternes børn) mange steder i landet. Konfirmationen blev indført (1736). Kirke og skole var tæt forbundet, og man kunne således først blive konfirmeret, når man havde opnået en god karakter i læsning og religion, så den var faktisk en eksamen, der skulle bestås, før man kunne komme ud og begynde et arbejde. Der var ikke skoler overalt, så mange børn og unge kunne ikke få den nødvendige undervisning. Chr. VI forsøgte med en forordning af 1739 at indføre obligatorisk skolegang for alle. Der skulle oprettes skoler overalt i landet inden 1. januar 1742. Den største lodsejer i området skulle sørge for, at forordningen blev overholdt. Mange godsejere protesterede mod dette, og derfor måtte den året efter begrænses på flere områder. Alligevel blev der nu bygget skoler mange steder, og her i Lejre etablerede grev Johan Ludvig Holstein en **skole på Ledreborg** (i den bygning, hvor der i dag er godskontor m.m.) og 9. januar 1742 tiltrådte H. P. Flindt som lærer.

Denne skole lå dog alt for langt fra de fleste af de skolesøgende børn. I 1762 blev den nedlagt, og der blev indrettet

Degnehuset, Gl. Byvej 7, Allerslev

Skolen i Lejre, Ledreborg Allé 6

skole i Degnehuset i Allerslev. Denne skole fungerede indtil 1872, hvor Allerslev Gl. Skole (ved kirken) blev taget i brug.

Foruden at være hjælpepræst var degnen skoleholder og underviste børnene, men efter 1814 blev der ansat en egentlig skolelærer, som underviste i skolen og forestod kirkesangen.

"**Skolen i Lejre**" eller "**Alléskolen**" blev oprettet 1809 som en hjælpeskole til Degneskolen.

Denne skole var for de børn, som kom fra Gl. Lejre, Ledreborg, Blæsenborg og Havremarken. Det forkortede deres skolevej meget, men allerede i 1816 begyndte man at diskutere, om den skulle nedlægges. På et møde 24. december 1816 svarede skolekommissionen følgende: "*Den omhandlede Alléskole kan ikke andet end anses både som gavnlig og nyttig for en del af Distriktets Beboere, såvel i Hensyn til Undervisningen, som og at nogle Beboere, når denne Skole ophævedes og altså måtte søge Allerslev Skole, fik en temmelig lang Skolevej; desuagtet kan den dog ikke anses at være aldeles nødvendig for Distriktet, siden Ingen af den skolesøgende Ungdom, med Undtagelse af 3 Udflyttergårde af Lejre (* Cathrinelyst, Fredshøj, Orehøjgård) *og nogle Markhuse, (*i Havremarken*) kan antages at have over ¼ Mil* (ca.2 km) *til Hovedskolen af Allerslev; ligesom Antallet af Distriktets Ungdom, der omtrent angives til 90, heller ikke anses større, end at een Skolelærer på tilbørligen vis kan undervise dem*".

"Commissionen" mente endvidere, at det blev for dyrt at opretholde to skoler, "*hvis skolepatronen* (Grev Holstein) *blev sindet at tage huset tilbage, tilliggende den*

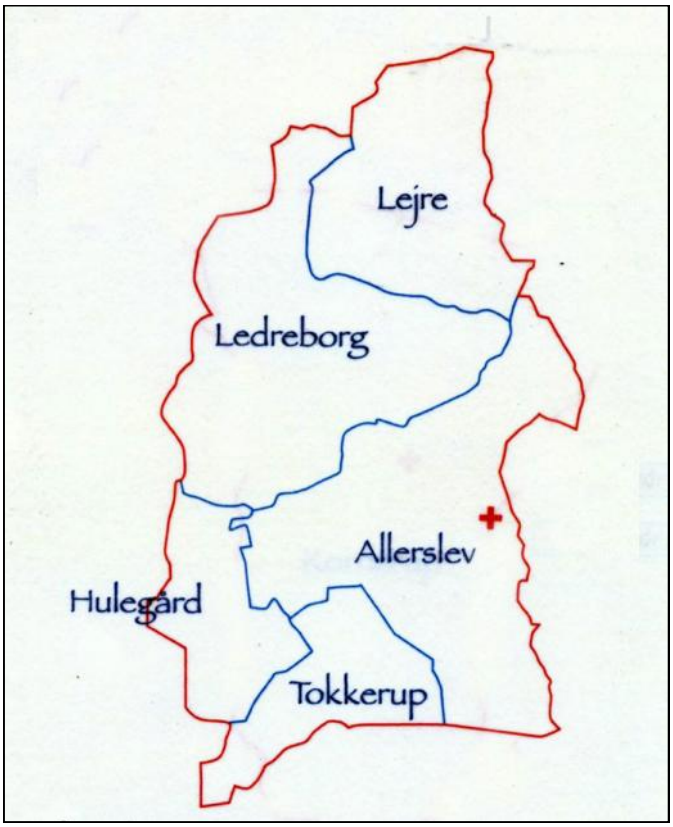

Allerslev sogn.

til samme for tiden henlagte jord, hvilket han kunne, siden såvel bemeldte hus som jordlod er hans private ejendom".

I 1818 blev skolen nedlagt, og der blev smedje i huset. Børnene blev overført til Degneskolen i Allerslev. Det var ikke godt for de børn, der fik langt til skolen, (de mindste var 6-7 år), eller for læreren, der var ene om at undervise de mange børn, der kom fra hele sognet.

I 1878 blev der oprettet endnu en skole, "**Grev Christians Aften- og Friskole**", eller "**Blæsenborg Friskole**", som den blev kaldt, på hjørnet af Ledreborg Alle og Blæsenborgvej. Skolen blev oprettet af en kreds af gårdmænd, og grev Holstein-Ledreborg bakkede op om projektet. Der var mange fra den nordlige del af sognet, der nu indskrev deres børn i denne skole. Den fungerede kun indtil o. 1898, men den fik stor betydning for egnen med dens undervisning, møder og foredrag.

Skoleholder og degn Johannes Giessing.

Johannes Giessing var lærer og degn i Rorup og Glim sogne ved folketællingen 1787. Han var "student", og det var tilstrækkeligt til at bestride begge

Grev Christians Aften- og Friskole

erhverv. Man behøvede ikke være "seminarist" for at blive skoleholder.

I 1790 afløste han Conrad Pedersen Krogh, som havde været skoleholder og degn i Allerslev Sogn siden 1762.

I 1792 besøgte Biskop Balle skolerne i Osted og Allerslev og skrev følgende i sin visitatsbog:

"Ousted og Allisløw Sogner: Ungdommen havde færdig lært uden ad og kunde dygtig opramse den store Forklaring, men var ikke synderlig vandt til at agte paa Mening og Indhold. Af den Bibelske Historie vidste man lidet eller intet, men havde dog lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Provst Mølleskou prædiker i en Tone, som ikke falder tydelig og er ey heller indtrængende. Han catechiserer nogenledes. Degnen Hr. Giessing synger skikkelig og catechiserer ikke slet. Der svaredes, at man ey havde noget at klage. Begge Kirke behøvede Reparation, som nu skal være foranstaltet. Præstegaarden er i skikkelig god Stand.

I Allisløw Skole havde mange Børn læst den

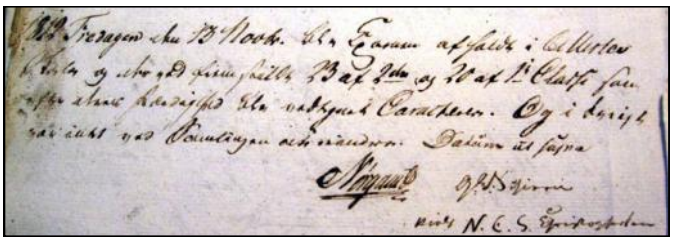

Elevtallet i Allerslev Skole 1812

nye Lærebog og svarede deraf med Forstand og Færdighed. Nogle havde ogsaa skikkelig lært Forklaringen. De læste ellers vel i Bog. 16 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Giessing, som tillige er Degn, viser Flid og er vel nok oplagt".

Det var jo et godt skudsmål for ham, men det fortsætter desværre ikke. Han begynder at drikke og passer ikke sit arbejde, hverken i skolen eller i kirken.

Ved den halvårlige eksamen i 1812 var der 20 elever i 1. klasse og 23 elever i 2. klasse. Første (mindste) klasse gik i skole mandag til torsdag, mens anden (ældste) klasse gik fredag og lørdag i sommerhalvåret, og omvendt om vinteren. Det har ikke altid været nemt for en lærer at undervise de mange børn alene, når man også tænker på, at der i hver klasse var en aldersspredning på 2-3 år.

1. juli 1812 afholdtes forhør på politimester Nørgaards bopæl i anledning af, at præsten i Allerslev Sogn, hr. Schiern, havde indsendt en klage angående "*skoleholder Gjessings uanstændige og uartige opførsel under sidste gudstjeneste*".

Præsten skrev bl.a :

"*Afvigte 5te Søndag efter Trinitatis udviiste Degnen under Gudstjenesten i Ousted og Lethraborg Kirker en saa forargelig Opførsel, at jeg efter Pligt og Samvittighed seer mig nødt til at tilmelde Hr. Provsten det, for at han kan blive fordret til vedbørlig Ansvar.*

Da han siden skulde læse det første Vers af Hovedpsalmen som det er Skik, som og siden ved Beslutningspsalmen, begyndte han først paa en urigtig Psalme, siden tog han den rette, men læste som et Barn der nyligen har begyndt at læse indeni. Da Brun vilde rette ham, skieldte han ham ud, under Prædiken løb han frem og tilbage i Choret, gjorde Grimasser, og han snakkede, hvorved adskillige af Menigheden har klaget, at deres Andagt blev forstyrret. Der var et Barn her i Kirken at døbe og da raabte Degnen ganske høyt 2de Gange: "Er der ikke et Barn som skal Confirmeres"., dette gav nye Anledning til Forargelse. Herved bad jeg ham forholde sig roelig- det gik da nogelledes til han atter skulde læse i Chordørren, men dette gjort paa en saa forkert og uopbyggelig Maade, saa det gav største Forargelse".

Degnen blev kaldt til samtale efter gudstjenesten, men Giessing var så grov, at præsten smed ham ud og forbød ham at komme til gudstjenesten i Ledreborg Kirke, men han dukkede al-

ligevel op der.

"*...midt under Prædiken kom Degnen med stor Larm ind i Kirken, ikke ad den sædvanlige Indgang, men gennem Herskabets Værelse. Han løb tværs over Gulvet hen i sin Stoel, derfra tilbage hen til Klokkeren og spurgte høyt om en Psalmebog samt hvad Nr, der blev brugt. Jeg holdt da et Øjeblik stille i min Tale. Nu vendte han tilbage i sin Stoel, hvor jeg ikke kunne see ham, men hvor han efter et af Meenighedens Udsagn, som var tilstede, skal baade med Grimasser, ved Skieldsord og ved at tone høyt paa Psalmerne haver opført sig til største Forargelse. Bønnen efter Gudstienesten begyndte han paa, men kunde ikke udføre den, saa Folk maatte gaae ud af Kirken uden at den blev læst. Det mildeste man kan dømme om Giessing er: at han maa være beskienket, dog dette kan næppe formindske hans Brøde!*"

Herredsprovsten forklarede, at Giessing var gået direkte fra et bryllupsgilde til gudstjenesten. Han havde ikke tidligere opført sig sådan i sit embede, men "*har tidligere overvældet sig med stærk drik. Det er alt for vel bekendt!*"

Da Giessing tidligere havde været grov, uartig og trodsig over for de to foregående, ældre præster, mente provsten, at han skulle have en streng straf: suspenderes fra embedet i et halvt år og tillige bøde til fattigkassen.

Øvrigheden, (Hr Hertz), var imidlertid mildere stemt overfor Giessing, som var "*en fattig og i det punkt svag Mand... og meget modfalden og undseelig over sin Brøde, som synes at have paasneget sig ham ved et Gilde... han fortjener en skarp Irettesættelse af Herredsprovsten (thi Præsten selv er fornærmet)*"*!!*

Han pålagdes derefter en bøde på 20-30 rigsdaler til fattigkassen og slap således forholdsvis billigt, men det gik galt igen.

28. april 1814 var han indkaldt til møde med skolekommissionen i anledning af, at "*det er erfaret, at han ikke alene ved en Samling hos Gaardmand Peder Thomsen i Allerslev hvor der var Barselsgilde, har været saa beskjenket, at han ikke var i Stand til at gaae derfra, og maatte saaledes tjene de Tilstedeværende til Støtte hvilket ansees saare uanstændigt og usømmeligt for en Lærer; dernæst har han de 2 sidste Søndage ligeledes formedelst Drikfældighed forsømt Gudstjenesten, idet han den ene Søndag først ankom til Kirken efter at Gudstjenesten var begyndt, og den anden, nemlig sidste Søndag, aldeles udeblev; og endelig uden at han har anmeldt noget Forfald, har han forrige Uge aldeles forsømt Skoleholdet i det mindste i 3 Dage*".

Kommissionen påpegede, at da han tidligere havde fået en advarsel, ville en gen-

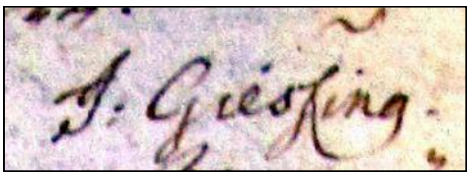

Giessings underskrift

tagelse betyde hans "Embeds Fortabelse"

"*Tilstædeværende Giessing erklærer efter at have anført det foran anførte, at han ikke kunde nægte det forestaaende; at det gjorde ham overmaade ondt at det var skeet, men han lovede oprigtig, at han herefter ikke i nogen Maade skulle gøre sig skyldig i en saadan Forseelse, men derimod med Flid og idjelig opfylde hans Embede saavel som Degn som Skolelærer, og til ydermere Forsikring underskriver han her i Protokollen dette hans Løfte og Erklæring, som han idjelig ville holde og efterleve.*"

Senere samme år ansattes en medhjælper til skolen for at hjælpe Giessing "*i hans dårlighed*", men det gik alligevel ikke. 23. september 1815 blev han afskediget, men dog med pension. Man

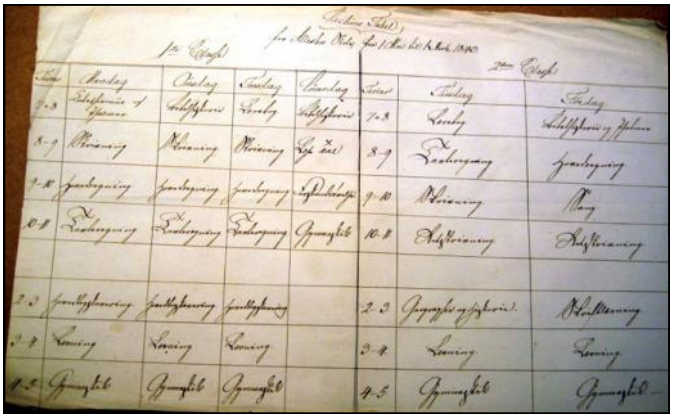

Skoleskema for sommerhalvåret 1843

Skoleskema for vinterhalvåret, 1843-1844

ansatte nu Frederik Carlsen, som var lærer og kirkesanger indtil 1865.

Beskrivelsen af børn i skolen fortsættes, men jeg slutter for denne gang med skemaerne for skoleåret 1843-1844 i Allerslev Gl. Skole.

Kilder:

Folketællinger og kirkebøger, Rigsarkivet

Forhandlings- og korrespondanceprotokol for Osted-Allerslev Sogne, Rigsarkivet

Osted-Allerslev Skolekommissions korrespondance, 1800-1867, Rigsarkivet

Ledreborg Grevskabs Politiprotokol, Lejre Lokalarkiv

Arne Strange Nielsen: Allerslev gamle degnebolig (LLA)

Biskop Balles Visitatsbog, 1783-1793

Historisk Samfunds Årbog, 1940

Skoler og undervisning før 1814, danmarkshistorien.dk

Forordning om skoler på landet i Dk 1739,danmarkshistorien.dk

Sognekort, Lejre Historiske Forening

MESSING-SKIVE MÆRKET "F.N 1"= ET BRØDTEGN

Af Kaare Bøgh-Jensen

I 1992 brændte Bagergården i Sæby, Hornsherred. Tykke røgsøjler væltede op i luften over et autoværksted, der var indrettet i den tidligere bagergård.

I 1994 startede jeg karrieren som amatør-metaldetektorarkæolog.
Samme år fik jeg lov at snuse lidt på brandtomten, i resterne af Bagergården, og der var bid: Jeg fandt blandt andet 2 stk. messingskiver, diameter 25 mm, hvori der var præget: "F.N 1". (Foto)

I rigtig mange år derefter spurgte jeg regelmæssigt de lokale, om de kendte noget til, om det eventuelt var noget fra selve Bagergården eller fra et frysehus, som også havde været på stedet.
Ingen kendte noget til tegnet, heller ikke det lokale arkiv og museum, ej heller Roskilde Museum.

I starten af 2011 snakkede jeg med min kammerat Peter Bjørnstrup, der er medejer af Roskilde Frimærke- og Mønthandel.
Peter fik den ene mønt, og Peter er jo nysgerrig, så han kontaktede en særdeles kyndig kilde, der hurtigt kunne fortælle, at der såmænd var tale om et brødtegn, med værdi af 1 rugbrød.
Der er tale om en bracteat, d. v. s. tegnet er ensidigt præget, kun præget på den ene side.

Kunderne kunne nok købe brødtegn hos bageren eller direkte hos brødmanden, når de havde kontanter, og de kunne så "veksle" brødtegn til brød fra Bagergården eller fra brødmanden, der kørte rundt i området, så de slap for at betale med kontanter.

Flere oplysninger om brødtegnet:

"Bager Frederik Nielsen, Sæby, omkring 4 km syd for Skibby, Voldborg Herred, Roskilde Amt, født 26. februar 1826, død 11. december 1875, hvorefter virksomheden i en del år blev videreført af hans enke Marie Christine Nielsen, født Thomsen, der var et år yngre end manden. Hun var ifølge Kongeriget Danmarks Handels- Kalender 1887-1888, Kjøbenhavn 1887 på dette tidspunkt endnu indehaver af bageriet og bliver betegnet Bager F. Nielsens Enke.
Der er i Frederik Nielsens tid, eventuelt i enkens, anvendt et brødtegn, hvoraf et eksem-

plar i 1994 er fundet på tomten i bageriet".

Til slut kan jeg fortælle, at jeg i 2013 fandt et brødtegn af zink, mærket "F.N 1/2" på en mark nordøst for Bagergården. Et halvt rugbrød var altså kun et stykke zink værd.

LEJREBOGEN 2013

En anmeldelse af Bent Gottfredsen

Nu foreligger fjerde udgave af Robert Dumongs LejreBogen. Konceptet er, som det plejer at være med artikler af Robert selv og af mange gæsteskribenter.

Årets bog er den hidtil største både i format og sidetal.

For den historisk interesserede læser er der meget af interesse i en lang række artikler af stærkt svingende kvalitet.

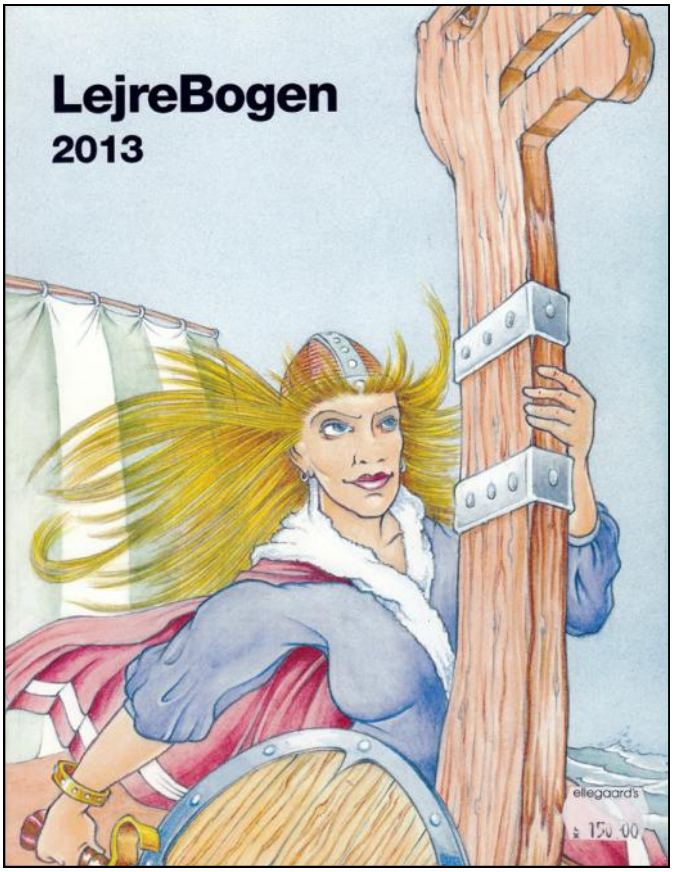

Her kan blandt meget andet læses om: De sidste Skjoldunger, Egholm Gods, krigsminister Tscherning, Elverdamsdalen, undervisningsminister Ole Vig Jensen, Landposten, Niels Rosenkrantz til Ryegård, Holtens Minde, Gevninge og kunstmaleren Ole Søndergaard.

Desværre er det stadig galt med korrekturlæsningen.

Jeg skal nøjes med at nævne et eksempel.

Holtens Minde bliver til Hortens Minde allerede i overskriften.

Herefter bliver den sagesløse mand benævnt skiftevis Holten og Horten.

Heldigvis er der medtaget et foto af busten af Holten, så læseren får afklaret navnespørgsmålet til sidst.

Alligevel kan det anbefales at købe LejreBogen 2013 for det samlede indholds skyld.

Pris 150 kr.

TEGNINGER FRA LEJRE OG OMEGN

En anmeldelse af Karl Frandsen

I midten af 1990- erne fik Jørgen Olsen den idé, at man skulle opleve kulturen på stedet, hvor den fandtes. Det var begyndelsen til "Det historiske landskab – Museet uden vægge"

I forordet til projektet siges det: "*Lejre -området omfatter kulturspor så langt tilbage, som mennesker har befolket, hvad der nu hedder Danmark, og træder med flere og flere synlige spor efter sig ind i historien i vikingetiden og i århundreder før og efter. Sagnhistorien udpeger Lejre som den første hovedstad i riget, og udgravninger og fund bekræfter nu med stigende styrke, hvad der før var en myte.*

Derfor behøver Lejre-området ikke at komme på museum, men udgør i sig selv et levende museum uden vægge, hvor rige kulturspor fra afgørende historiske perioder dokumenteres i marken, og hvor et moderne lokalsamfund lukker dørene op for at fortælle historien."

I forbindelse med projektet blev der lavet omkring 50 foldere med korte fortællinger om de forskellige historiske steder. Desuden blev der sat en del egetræspæle med fortællingen på stederne.

Også i forbindelse med projektet lavede Poul Ørsted Pedersen en masse tegninger, der var illustrationer i folderne.

En del af tegningerne er lavet til en udstilling, som forvaltes af Lejre Kunstforening. Det er planen, at udstillingen skal vises rundt omkring i kommunen. For øjeblikket er tegningerne udstillet på Bøgebakken i Allerslev.

En del af disse tegninger er også udgivet i et hæfte, som kan købes for 30 kr. i forbindelse med udstillingerne.

Desuden kan de købes hos bestyrelsen for Lejre Historiske Forening.

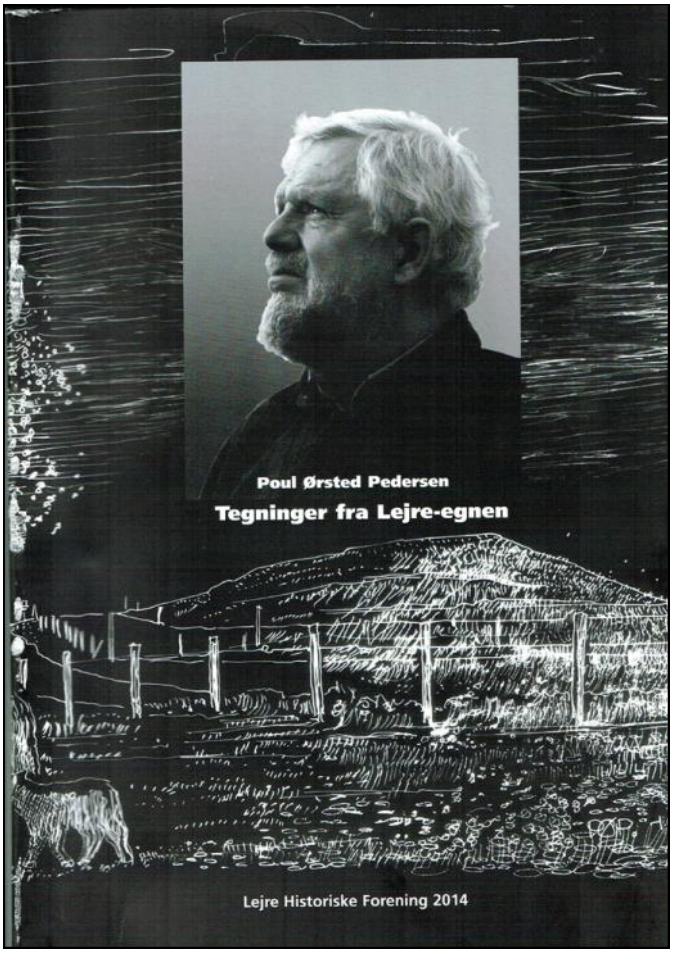

SNORRIS EDDA

En anbefaling af Bent Gottfredsen

For første gang foreligger hele Snorris Edda nu på dansk.

Her er ikke tale om godnat-læsning, men om et historisk kildeskrift, som mange anser som Nordens betydeligste bidrag til den europæiske litteratur i Middelalderen.

Det er tung kost, men prøv alligevel at gå i gang med at læse den i småbidder. Jeg blev fanget!

Værket blev skrevet af den islandske lovsigemand og høvding på Reykholt Snorri Sturluson omkring 1235. Det bygger på meget gamle mundtlige overleveringer – en fortalt litteratur – der alene på grund af opbygningen med stavrim og kenninger er grund til at fæste lid til. En fejl vil blive hørt straks.

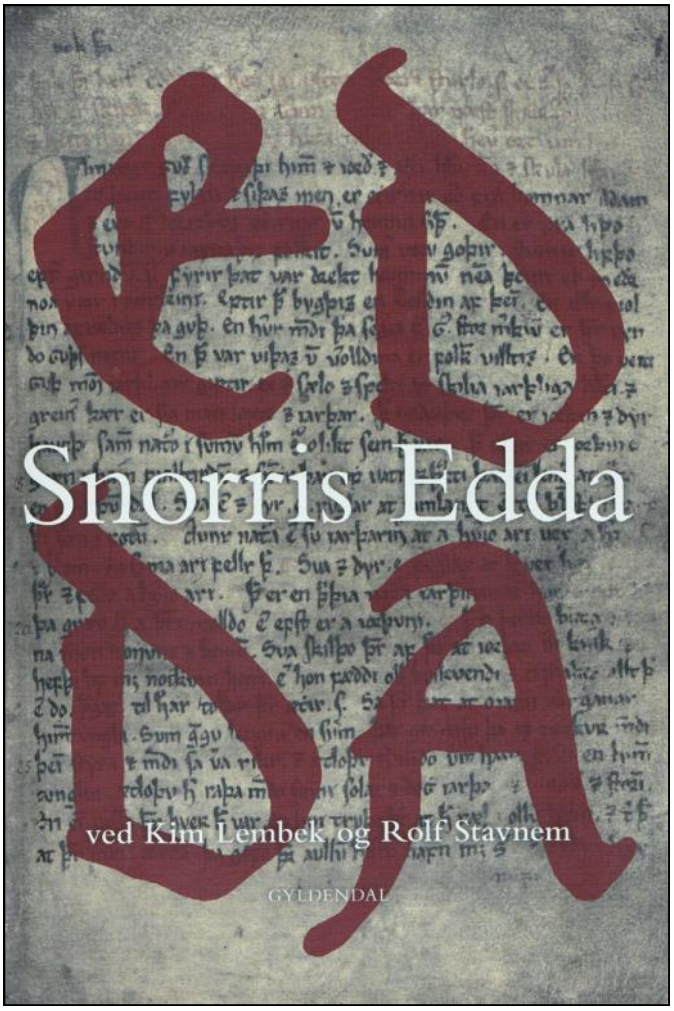

Snorris Edda

Det gør man i Island og i Norge, mens der stadig findes ældre danske historikere, som hævder, at "*det er skrevet ned alt for længe efter begivenhederne til, at man kan fæste lid til det*". Dem om det.

Her i Lejre har spaden gjort os klogere. Lad os i stedet være Island og islændingene taknemlige for at have bevaret betydelige dele af vor før-kristne kultur og historie for os.

Eddaen er en meget vigtig kilde til den nordiske mytologi og til den norrøne digtning. Den indeholder faktisk en lærebog i skjaldedigtning.

For os i Lejre giver Eddaen - sammen med Lejresagnene og det samtidige Beowulfkvad - et indblik i den verden, hvor asatroen herskede – den tid da skibssætningerne blev bygget og hallerne rejst.

Vi kommer tæt på tidens mennesker. Vi kommer tæt på vikingetidens kri-

geraristokrati og dets livsværdier, som i dag kan virke temmelig frastødende.
Højt ansete mandlige værdier var at slås, drikke og æde i nævnte rækkefølge. På den mere positive side talte gæstevenskab, trofasthed og gavmildhed.
Midt i dette barske samfund dukker så skjaldene op som de højest ansete af alle.
Den norrøne skjaldedigtning repræsenterer et unikt stykke finkultur, udelukkende beregnet på og forståelig for et lille, meget vidende og kræsent publikum.
Vi står over for en forfinet litteratur med gamle og meget faste regler fuldt på højde med Homers Illiade og Odysé.
Prøv at læse Snorris Edda.
Pris 249 kr.

Snorri Sturlusons statue ved Islands Nationalbibliotek i Reykholt.

Reykholt betyder stedet, hvor det ryger/damper, og det passer den dag i dag. Der er damp overalt.

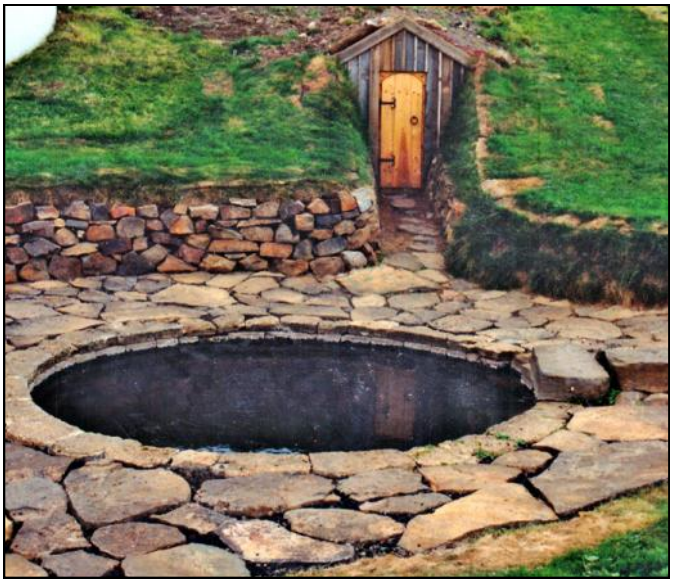

Snorris termiske badekar og udgangen dertil. Her blev han myrdet på den norske konges foranledning.

Et lokalt kapitel af Danmarkshistorien:

STATSHUSMÆNDENE PÅ EGHOLMMARKEN

En anmeldelse af Hans Cornelius, sekretær i Egnshistorisk Forening for Hvalsø

Gad vide, om ret mange, som kører ad vejen mellem Gevninge og Svogerslev, ænser en mindesten, der står på nordsiden næsten over for indkørslen til Kornerup. Hvis man standser op, kan man på skiltet på sidevejen, hvor stenen er sat, se navnet Niels Frederiksensvej. Indskriften på stenen oplyser, at Niels Frederiksen gennem en lang årrække var direktør for Statens Jordlovsudvalg, at han var hjemmehørende i St. Karleby, og at "Danske Husmænd rejste stenen".

Han var den centrale skikkelse i husmandsbevægelsen, og han indgår derfor meget naturligt i Karl-Johan Rubæks netop udgivne lille afhandling: "Statshusmændene på Egholmmarken".

En Ferguson, som var husmændenes foretrukne trækkraft i 50-erne da hestene blev sat ud

Denne lokale forankring giver fremstillingen perspektiv: Uden at fremhæve denne pionérs særlige indsats *fagligt* – som formand for "De samvirkende Sjællandske Husmandsforeninger" fra 1910 – og *politisk* - som radikalt folketingsmedlem fra 1913 tildeler Rubæk ham nøgternt blot ½ side af afhandlingens 48 sider.

Husmandsbevægelsen har sit udspring i 1800-tallet, som også rummede andre større samfundsgruppers bevidstgørelse i form af højskolebevægelsen, andelsbevægelsen, arbejderbevægelsen samt det spirende demokrati. Men landproletariatet var blevet 'glemt' i realiseringen af landboreformerne. De jordløse havde kun deres arbejdskraft, og den situation fastholdt dem i deres underklasse-position.

Den første statshusmandslov kom i 1899, men godsejerne gjorde deres indflydelse gældende, så lodderne blev på maksimalt 5 tdr. land. For som godsejerne åbent udtrykte det: "*Nu skulle husmændene jo ikke kunne leve af lodden – for så vil godserne komme til at mangle arbejdskraft!*" (s. 9).

Rubæk mener, at det var den amerikanske Henry Georges, som via sin bog "Fremskridt og fattigdom" inspirerede husmandsbevægelsens fædre. 1919 vedtog Folketinget loven om "Lens- og Stamhuses Overgang til fri Eje". Niels Frederiksen blev valgt til formand for Jordlovsudvalget.

Fra denne afgørende begivenhed sætter Karl-Johan Rubæk fokus på Egholm gods. Efter et rids af godsets historie når vi frem til den skelsættende dato i 1920, hvor Egholm stamhus - som landets første lensgods - omdannes til selveje, og 1/3 af jorden udstykkes til jordrentebrug.

Rubæk zoomer derefter ind på enkelte nybyggeres historie, herunder svenskeren Conrad Carlssons levnedsbeskrivelse. Disse autentiske eksempler på det i bogstaveligste forstand jordnære plan bidrager til at tegne et levende billede af pionérernes tid.

Rubæk mestrer kunsten at sætte den 'lille historie' i forhold til den 'store historie' og trække tråde imellem dem. Denne perspektivering gør i høj grad "Statshusmændene på Egholmmarken" meget læseværdig og indbyder interesserede til fordybelse i stoffet. Forfatteren har oplistet en snes historiske kilder af forskellig karakter, som forekommer

Egholmmarken nr. 5, 1920

veludnyttede; hertil kommer informationer indhentet hos nulevende personer.

En indholdsfortegnelse ville være et nyttigt redskab og danne overblik over fremstillingen.

Illustrationerne, som er af mange slags, er i høj grad med til at give læseren et anskueligt indtryk af udviklingen.

Efter endt læsning må man med forfatteren konkludere, at 1900-tallet var husmændenes århundrede. En epoke tæt på vor egen tid er slut. Godt og fortjensfuldt, at Karl-Johan Rubæk har fastholdt historien om Egholmmarkens husmænd.

Karl-Johan Rubæk: "Statshusmændene på Egholmmarken", 2014. Det 8. og sidste småskrift i "Gule Serie" fra Gershøj og omegn. 30 kr. Kan købes på Bramsnæs Bibliotek og Bramsnæs Arkiv, Tingstedet 6, Sæby, 4070 Kirke Hyllinge. (Åben mandag kl.10-16).

NYT FRA FORENINGERNE

LEJRE HISTORISKE FORENING

Formand: Karl Frandsen, Hvalsøvej 23, Osager, 4320 Lejre, *tlf.* 46497483,
E-mail: karlfrandsen@dlgmail.dk
Hjemmeside: www.lejre-historiske-forening.dk

Ved generalforsamlingen i foråret blev bestyrelsen og suppleanterne genvalgt. Det tolker vi som, at vores medemmer er godt tilfredse med vores arbejde.
I samarbejde med de to andre historiske foreninger i vores kommune havde vi først i maj under Lejre Kulturdage et tilbud om en **guidet bustur** rundt i kommunen. Begge ture var fuldtegnet, og vi måtte endda sige nej til nogle. Det er andet år i træk, at vi tilbyder dette. Der er tilsyneladende et behov for disse ture, og vi vil helt sikkert tilbyde det igen til næste år. Tidspunktet er rigtig godt, da alt står nyudsprunget på den tid af året.

Vi havde igen i år en fuld bus til vores **udflugt, der gik til Helsingørområdet**, hvor vi startede med at se det ret nye søfartsmuseum, der ligger under jorden i en af de gamle tørdokke fra det nedlagte skibsværft. Museet kan varmt anbefales.

Vi har deltaget som guider på **vandreturene** i juli og august, der alle udgår fra museets parkeringsplads. Også det vil vi fortsætte med næste år.

Og ellers venter vi spændte på, at nyindretningen af Lejre Museum kan tage sin begyndelse.

I den kommende tid har vi et **foredrag med Bertil Jacobi, der den 20. oktober klokken 19.00 i Felix vil fortælle om Roskilde bys historie.**

Den 25. november klokken 19.00 i Felix: Rolf Krake og Gorm den Gamle. To sagnkonger, der begge har tilknytning til Lejre. **Et lysbilledforedrag af Finn Rasmussen**.

Den 13. januar 2015 har vi et arrangement om **ungarerne i Danmark** under og efter krigen. Det finder sted på Gundestedgård i Hvalsø. Det er i samarbejde med de to andre historiske foreninger.

Vores **generalforsamling er den 26. februar 2015 klokken 19.00 i Felix.**

Vi har allerede booket os ind på en tur til Sprogø. Det bliver den 2. maj 2015. Disse ture er så eftertragtede, at man skal melde sig mere end et år i forvejen.

Vi har også planer om, at tilbyde en sejltur i Lejre Vig og omegn med vikingeskibe til næste sommer.

Og endelig vil vi gerne ind og besøge Vikingelandsbyen i Albertslund. Der var stor tilfredshed med det foredrag, Jørgen Poulsen gav om arbejdet derinde.

ANNONCE

Har du lyst til at vide noget om din egn?

Har du lyst til at vide noget om din egen familie?

Har du lyst til at hjælpe med at ordne arkivalier?

…..så besøg Bramsnæs lokalhistoriske Arkiv!

Hvor er det så ?

I den gamle skole i Sæby !

Her holder arkivet til i dejlige lokaler.
Adressen er Tingstedet 6 – bus 219 kører næsten til døren.

Du kan komme og se arkivalier igennem hver mandag fra kl. 10 til 13.

Hvis du har lyst til at være frivillig og hjælpe til i arkivet, så kan du også komme
Tirsdag, onsdag og torsdag – ligeledes mellem kl. 10 og 13.

Hvis du har lyst til at vide mere, så ring til 51175730.
Du kan også kontakte formanden for Bramsnæs lokalhistoriske Forening, Bjarne Holm på telefon 46405431 eller på mail:
jeanbjarne@holm.mail.dk

EGNSHISTORISK FORENING FOR HVALSØ

Formand: Bent Gottfredsen, *tlf.* 46492663, *E.mail:* vs.gl.smedje@gmail.com
Hjemmeside: www.egnshistoriskforening-hvalsø.dk

Afholdte arrangementer

Forårsturen til Allindelille fredskov

Vejret var ikke det bedste, så de blå anemoner holdt hovederne lukkede.
De 20 deltagende fik dog alligevel en udbytterig tur under formandens ledelse.
Se nærmere omtale og blå anemoner på hjemmesiden.

Valborgaften

Foreningens traditionsrige Valborgaften den 30. april var igen en succes med mange gæster.
Spillekonerne Sirenerne skabte dejlig stemning under pyntningen af majstangen og fortsatte aftenen ud - også ved dansen om majstangen. Her fik man varmen i den lidt kølige aften.
Under ledelse af Anders Danman sang Sawarabykoret – denne gang suppleret af syv friske piger fra Såby Børnekor. Der blev sunget farvel til vinteren og velkommen til foråret. Der var en helt særlig hyldestsang til møllens store kastanie, som stod med "lys".
Efter Bent Gottfredsens valborgtale var der fællesange. Heksen havde været til troldegilde i Tølløse. Det blev for kedeligt, og hun troppede lidt forsinket op og blandede sig i dansen med sin troldtromme. Selv om den gamle gårdbo af sig selv dukkede op og forsøgte at jage hende væk, endte alt i fuld fordragelighed.
Undervejs solgte møllevennerne sandwichs, kaffe og kage.
Det blev en dejlig og stemningsfuld aften.

Sawarabykoret synger på Tadre Mølle.
I baggrunden ses Sirenerne

Busturene på Kulturdagene

Se under Lejre Historiske Forening

Maries 112-års fødselsdag

Se under Tadre Mølles Venner

Peter W Rasmussen i arbejdstøjet

Jernbanemuseet

Besøget i Den gamle Remise i Roskilde blev særdeles vellykket.

Det var herligt at opleve de gamle damplokomotiver og de frivilliges store engagement.

Se nærmere omtale og billedgalleriet på hjemmesiden.

Udflugt til herregårde i Sydvestsjælland

Vi besøgte Borreby Herreborg, en klassisk borg med voldgrav og skydeskår. Ejeren Joachim Castenskjold viste rundt. På vej mod Holsteinborg gjorde vi holdt ved Ørslev kirke. Kalkmaleriet dansefrisen findes ikke magen til andre steder. På Holsteinborg fik vi et foredrag om slottets historie og så bl. a. et gæsteværelse, hvor H. C. Andersen har boet.

Se nærmere omtale på hjemmesiden.

Rundvisning på Borreby Herreborg

Kommende arrangementer

Våbennedkastningerne

Da Anden Verdenskrig nærmede sig sin afslutning, blev Midtsjælland centrum for de allieredes våbennedkastninger til modstandsbevægelsen.

John og Jonna Helmersen har sat sig meget grundigt ind i historien herom og i personerne, der stod for modtagelserne.

De holder et illustreret foredrag herom:

Tirsdag d. 28. oktober kl. 19.30 på Gundestedgård, Gundestedvej 40 i Hvalsø.

Mindesmærket ved Valborup

Mindesmærket

Foredraget er opbygget i en national 1. del og en lokal 2. del.
Gratis adgang. Der serveres kaffe og kage for et beskedent beløb.

Ungarerne i Danmark

Kort før afslutningen af Anden Verdenskrig "strandede" et større antal ungarske soldater i Danmark, bl. a. også i Hvalsø og Kirke Såby. Her blev de gan-

Ungarsk soldat på sin fine hest i Kr. Såby 1945

ske populære.
Forfatteren Søren Peder Sørensen har beskæftiget sig indgående med dette meget menneskelige, men lidt glemte kapital i Danmarkshistorien.
Han holder foredrag om emnet:
Tirsdag d. 13. januar kl. 19.30 på Gundestedgård, Gundestedvej 40 i Hvalsø.
Arrangører: De historiske foreninger i Lejre Kommune.
Gratis adgang for foreningernes medlemmer. Andre er velkomne mod entre.
Der serveres kaffe og kage for et beskedent beløb.

Generalforsamling

Foreningens generalforsamling afholdes **mandag d. 23. februar 2015 på Gundestedgård.** Vi starter kl. 18.30 med fællesspisning. Pris 60 kr. Generalforsamlingen starter kl. 19.30.
Vi håber at finde et emne at afslutte aftenen med.

BRAMSNÆS LOKALHISTORISKE FORENING

Formand: Bjarne Holm, *E-mail:* jeanbjarne@holm.mail.dk
http://www.bramsnaeslokalhistorie.dk

Afholdte arrangementer

Onsdag den 26 marts afholdt foreningen i samarbejde med provst Lars Munk og arkitekt Erik Bahn et velbesøgt møde i **Kirke Hyllinge kirke**, hvor vi fik en levende og meget interessant beskrivelse af kirkens restaurering. Det var meget spændende, og der var mange spørgsmål og stor interesse for forløbet af restaureringen.

Fredag den 9 maj afholdt foreningen en **reception** på arkivet i Sæby i anledning af Karl Johan Rubæks udgivelse om **Statshusmændene på Egholm mark**. Det var en meget velbesøgt reception med deltagelse både fra kommunen og fra foreninger, der havde deltaget i projektet.

Mandag den 19 maj var en større forsamling i **Roskilde domkirke** og fik en rundvisning, også alle de steder, hvor der normalt ikke er adgang: Margrethetårnet, de store tagkonstruktioner osv. Domværkeren fortalte meget levende om de ting, som man ellers aldrig ville få forevist.

Lørdag den 14 juni var vi på **Dragsholm slot** i dejligt vejr. Vi havde endnu et velbesøgt arrangement med en rigtig god rundvisning, hvor vi så slottet med alle dets interessante og historiske steder og sale. Bagefter var vi nogle stykker, der blev og hyggede os med lidt mad på den dejlige terrasse.

Turen til andelslandsbyen **Nyvang** lørdag den 13 september måtte vi desværre aflyse grundet manglende tilslutning.

Kommende arrangementer

Torsdag den 16. oktober kl. 19.00
Rundvisning **Audebo Pumpestation**

Mandag d. 17. november kl. 17.00
Rundvisning på **trykkeriet Nordvestsjælland,** Microvej 4, 4300 Holbæk. Vi mødes udenfor kl. 16.45.
Tilmelding: blf.bramsnaes @live.dk eller på 59659247 senest den 3. nov.

Tirsdag den 13. januar 2015 Ungarerne i Danmark. Se under EHF

Generalforsamlingen finder i år sted **onsdag den 25. februar kl. 19.30 i Ejby forsamlingshus**.

LEJRE MUSEUMSFORENING

Formand: Philippe Bourbon, E-mail: philippebourbonparme@gmail.com

Hvad sker der på Lejre museum? Hvad vil der ske i den kommende tid?

Rygterne har gennem de sidste år svirret som bier om honning. Mange forslag er blevet bragt til torvs, godt blandet med ønsker og mere eller mindre velbegrundet kritik. Alle har selvfølgelig ret til en mening.

Vi har fra Museumsforeningens side valgt ikke at deltage i det virak i og uden for pressen, der er kommet frem i de sidste år. Vi har, måske fejlagtigt, ikke ment, at det ville komme Museet til gode, og vi er nu engang en støtteforening for Lejre Museum og ikke en modstander.

Et af kritikpunkterne har været den nuværende udstilling på Lejre Museum. Kritikken er utallige gange blevet fremført på fælles møder mellem de historiske foreninger, museumsforeningerne, DN og Roskilde Museum. Vi har alle været med til drøftelser, hvor der er blevet lyttet og hvor vore synspunkter er blevet taget til efterretning. Det har desværre knebet med økonomien, og planerne er derfor blevet udskudt - til frustration for alle.

Men nu lysner det. Der bliver nu etableret en helt ny udstilling på Lejre Museum. Et af kardinalpunkterne har været sikkerheden på Lejre Museum. For at kunne udstille Lejres mere markante fund kræves der et helt andet sikkerhedsniveau, og det koster.

Roskilde Museums Direktør Frank Birkebæk oplyser følgende.

"*Arbejdet på den nye udstilling sættes i gang nu. Første fase er sikkerhedsopgraderingen. Næste fase bliver bygningsændringer og ny opstilling af museet. Som det har været planen siden 2007, vil museets udstilling handle om Gammel Lejre, historier og myter. Udstillingen vil blive opstillet efter de samme moderne principper som Roskilde Museums øvrige afdelinger bliver det, inkl. Rockmuseet, dvs. brug af en række formidlingsmedier, der appellerer til alle aldersklasser, herunder, inden for bevillingens muligheder, brug af digitale medier, både inden for museets vægge og ude i landskabet. Der vil blive lagt særlig vægt på udstillings elementer, der henvender sig til børn og unge. Arbejdet*

forløber gennem 2015."

Det betyder, at Lejre Museum lukker med udgangen af 2014 og holder lukket i hele 2015. Det gælder naturligvis kun udstillingen og ikke Gl. Kongsgård.

Det har været et kæmpe og tidskrævende arbejde at fremskaffe de økonomiske midler, men takket være bl.a. en stor bevilling fra Lejre Kommune er det lykkedes.

Vi glæder os til at få en udstilling, der afspejler de mange tilkendegivelser og ønsker gennem årene, nemlig et Lejre Museum, der omhandler det spændende Lejre, vi alle har hørt om gennem tiderne. Det Lejre, der afspejles i Sagn og myter, krøniker og de mange spændende fund fra egnen.

Jeg glæder mig og håber, rigtig mange vil støtte op om museet.

Philippe Bourbon
Lejre Museumsforening

Afholdte arrangementer

Sommerudflugt og Markedsdag

Årets udflugt gik til det midt – og vestjyske. Der var 35 deltagere, der gav udtryk for stor tilfredshed med turen. Turens første oplevelse var det nyindrettede Vejle Museum, der bød på

Vores guide fortæller i Søby forsamlingshus om Søby Brunkulslejer i "Klondyke-tiden"

mange gode eksempler på, hvordan moderne informationsteknologi kan fortælle om fortiden og dens mennesker. Næste mål var et helt andet museum: Søby Brunkulsmuseum – et frilandsmuseum ude i det landskab, der var opstået efter mange års opgravning af brunkul. Vi fik en meget levende fortælling om livet i Søby i den hektiske brunkulstid. For at komme til Søby kørte vi ad den gamle hærvej og krydsede bl. a. en bæk, der var begyndelsen til Danmarks vandrigeste vandløb, Skjern Å. Næste dag så vi så Skjern Å i al sin magt og vælde i det genoprettede åløb vest for Skjern. En naturvejleder førte os gennem historien om og baggrunden for genopretningen i en kombineret bus – og vandretur gennem det store område. Turen endte ved Kong Hans' bro – en imponerende hængebro over åen. På hjemturen fik man også lejlighed til at se den

genoprettede Fiil Sø.

Det var foreningens anden to-dages sommerudflugt. Vi kan konstatere, at der blandt medlemmerne er interesse for den slags arrangementer. Vi har allerede næste års tur i støbeskeen. Denne gang vil vi søge at lave en tur til Skåne.

Markedsdagen

Markedsdagen er en gammel tradition i foreningen. På trods af, at vejret ikke var helt stabilt den sidste søndag i august, var der alligevel mange, der tog hen til Gl. Kongsgård og besøgte de mange boder, fik sig en kop kaffe og en kage og/eller en af de legendariske flæskestegs sandwich.

Mange trodsede regnen på markedsdagen

Kommende arrangementer

Lejre Museumsforening planlægger i november at holde en foredragsaften på Lejre museum om 1. verdenskrig og dens konsekvenser for det danske samfund. Vi håber at kunne få en foredragsholder fra Greve museum, hvorunder Mosede Fort hører. Mosede Fort museet er et museum for Danmark under Første Verdenskrig. Som opfølgning på foredraget vil vi tilbyde alle medlemmer en fælles tur til fortet i egne biler. Vi vil så få en guidet rundtur i Mosede Forts nye udstilling "På kanten af krig – Neutralitet mellem krig og velfærd", der dels handler om danskernes dagligliv under verdenskrigen, og dels handler om, hvordan stat, erhvervsliv og befolkning sammen bidrog til at holde Danmark neutralt. Udflugten forudsætter, at et tilstrækkeligt stort antal melder sig til arrangementet. Man vil kunne tilmelde sig turen til Mosede Fort på foredragsaftenen.

Til foråret planlægger vi endnu en foredragsaften, hvor Hans Jørgen L. Larsen, Lejre, vil fortælle om slægten Holstein.

Generalforsamlingen med tilhørende foredrag er fastlagt til **tirsdag d. 21. april 2015** kl. 19 i Felix.

TADRE MØLLES VENNER

Formand: Kjeld Ewald Hansen, E-mail: ewald@knus.dk
Hjemmeside: www.tadremoellesvenner.dk

Siden sidst på Tadre Mølle

Generalforsamling

Onsdag den 19. marts afholdt TMV generalforsamling.

Lone Fasmer ønskede ikke genvalg. I stedet valgtes suppleant Bendt Olsen som nyt bestyrelsesmedlem, og Bente Söderberg blev valgt som suppleant.

Lone Fasmer foredrog på underholdende vis om "Korn, mel og bagning – i historisk perspektiv", illustreret med fine og sigende billeder.

Referat med formandsberetning og kassererens regnskab kan ses på hjemmesiden.

Lone og Kjeld

Påske

I påskedagene vågnede den gamle vandmølle op af vintersøvnen for at tage hul på den nye sæson. Besøgende kunne her beskæftige sig med hyggelige og traditionsrige museumsaktiviteter for børn som æggepustning og dekorering, produktion af uldne påskelam og kyllinger mm. ved bl. a. Lone Fasmer.

Valborgaften

En fast tradition på Tadre er afholdelsen af Valborgaften – altid den 30. april.

Se under Egnshistorisk Forening for Hvalsø.

Nordea-Fondens donering og indvielse af "Maries Køkken"

Den 2. maj var der fest i Maries Hus. Anledningen var, at man i Nordea-Fonden ønskede at tilgodese en ansøgning fra TMV om midler til indretning af nyt personalekøkken, mens der i samme pust var indvielse af "Maries Køkken". Det gamle køkken står nu i fin nyrenoveret stand, og ilden brændte i det gamle/nyopsatte brændekomfur, hvor der blev kogt velsmagende forårssuppe på friske urter og bagt æbleskiver. Formanden Kjeld Ewald holdt en fin tale, og filialdirektør fra Nordea

Maries familie

Hvalsø, Christian Ryvold overrakte ham en "stor pose penge" – 28.000 kroner, som der blev takket hjerteligt for. Der var munter snak i alle kroge af det gamle hus, hvor Maries store familie var mødt op og fortalte villigt om Marie og huset. De mange frivillige, der i det daglige arbejder flittigt på istandsættelsen, og mange lokale, som interesseret følger udviklingen på Tadre Mølle, fik en hyggelig eftermiddag.

Annoncering

HJÆLP! stod der i annoncer i de lokale aviser. I foråret erkendte TMV, at det ville blive svært at bemande mølle og café i sommersæsonen. Derfor indrykkede vi annoncer med det håb, at nogen ville reflektere herpå.

Det var der! Mange henvendte sig, og mange mødte frem til laugsmødet i juni.

De fleste var villige til at tage en tørn med vandmølle og café i juli måned,

hvor møllen har åbent i 5 timer hver dag. Det blev en god sæson med de nye frivillige folk, som har knoklet sig gennem den varme sommer sammen med de "erfarne". Det allerbedste er, at de holder ud endnu. Tak for jeres indsats – vi håber, at I bliver ved! Også tak til pressen, som – ud over annoncen – positivt har omtalt vores behov for flere hænder på Tadre Mølle.

Sommeraktiviteter

Mølledag

Først i juni afholdt man på Tadre Mølle – som på andre møller rundt om i landet - "Mølledag", hvor der er åben mølle og gratis entré. Det er traditionelt en dag, hvor mange kommer forbi.

"Bog om Marie" og Kildemarked

Også i år var der "Kildemarked" på Tadre. Det løb af stablen den 22. juni. Det er en gammel tradition med kildemarked omkring Skt. Hans, som Tadre Mølle nu gennem flere år har genoplivet. Her var atter mange forskellige håndværkere og kræmmere. Tryllekunster og lirekassemand underholdt de mange besøgende, og – ikke mindst – er "hønseskidning"s-konkurrence blevet et fornøjeligt tilløbsstykke gennem årene.

Samme dag blev den nyreviderede "Bogen om Marie" genudgivet af Marie Hansens Fond. Bogen er tilmed udvidet med 20 sider med "nye" gamle billeder, som er dukket op af gemmerne. En fin bog, som kan købes på møllen for 75 kr.

Rebslager

Den 20. juli havde Roskilde Museum engageret rebslager, Peter Jensen til at håndhæve det gamle håndværk "at slå reb" – endnu et vel besøgt arrangement.

Store bagedag

Søndag den 27. juli trådte vores mølleven, kok og bager Jørgen Søgaard til og fyrede op i den store bageovn i vognskuret. Her bagte han tre slags brød – bl. a. møllebrød bagt af grahamsmel, malet på vandmøllen, og grovbrød med surdej.

Pandekager med Jørgens hjemmelavede syltetøj – kogt på møllens egne bær – manglede heller ikke. En varm og god dag.

Erik Grip til "Mølle-Marie"s 112 års fødselsdag.

"Mølle-Marie"s 112 års fødselsdag blev fejret torsdag den 14. august på Tadre Mølle.

Det øsregnede, umiddelbart før Tadre Mølle slog dørene op for at fejre Maries 112 års fødselsdag.

Alligevel trodsede langt over 200 glade og optimistiske gæster de truende skyer og mødte op til det overdådige traktement i form af hjemmelavede boller, kringle og kreativt udformede lagkager i lange baner.

Mange laugsfolk havde forberedt dagen hjemme og på stedet dage i forvejen.

Den imponerende indsats blev rigeligt belønnet af oplagte tilhørere og den legendariske troubadour, Erik Grip fra Lejre.

Erik Grip fremførte sine kendte og elskede viser med sin sædvanlige udstråling og fik folk med fra start. Der skulle ikke mange opfordringer til fra kunstnerens side for at få folk til at synge med på mange af sangene – og især på omkvædene.

"Møllesangen", skrevet af Maries bror til faderens 70 års dag, er blevet en fast tradition som fællessang ved arrangementer på stedet og klang fint under kastanjetræet sammen med "Du danske sommer, jeg elsker dig". Imens

Lagkagen skæres ud

Formanden byder velkommen

kørte møllehjulet med understøttende rytmer.

I pausen fortalte Bent Gottfredsen om "Mølle-Marie", mens man nød den friske fødselsdagspunch.

Det blev i alle henseender en smuk aften, som endnu engang beviser, at man er villig til at bakke op om denne dejlige lokalitet i Lejre Kommune.

Overskuddet fra arrangementet bliver omsat i restaureringen af Maries Hus.

Bag arrangementet stod Tadre Mølles Venner og Egnshistorisk Forening for Hvalsø.

Generelt

I Maries Hus fortsætter renoveringsarbejdet i det tempo, håndværkerne kan klare.

Køkken, toilet og bryggers har 1. prioritet. Lokaliteterne forventes klar i dette kalenderår, og herefter er det stuerne, der står på programmet.

Udvendigt er det et must, at der gøres noget ved skorstenene – den ene er næsten "gennemsigtig".

I porten til staldene blev en bærende loftbjælke skiftet i foråret, og staldene er næsten ryddet for uvedkommende effekter.

Ude-arealerne bliver passet flot af frivillige og museet.

Trampestien er hele sommeren blevet passet med slåning, og der er opsat to nye smæklåger i kreaturindhegningen.

Frådstensbruddet er renoveret.

Haverne passes – som altid – flot af gartnerholdet, og de nye Fredensborg-

Skorstenen skal renoveres

Bærende loftsbjælke udskiftes

Nye låger

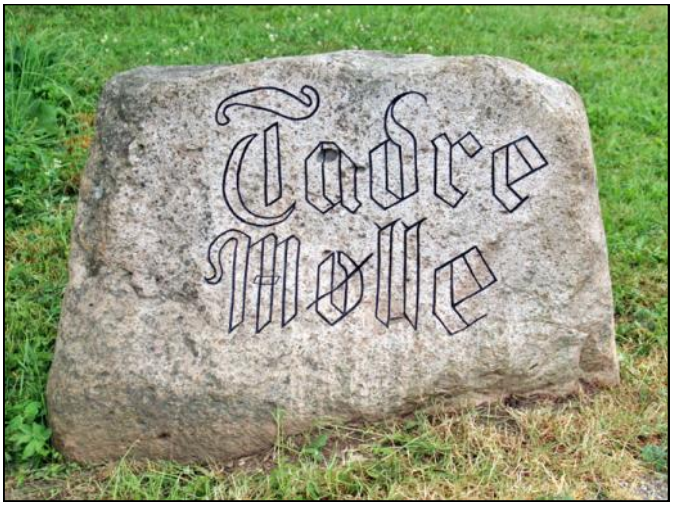

Stenen ved indkørslen

roser foran stuehuset har hele sommeren blomstret frodigt og smukt.

Urtehaven er blevet trimmet, og her mangler nu blot, at Roskilde Museum sætter nye kasser om bedene.

Olaf Manske har malet stenen med Tadre Mølle ved indkørslen op, og der er opsat to nummer-sten "23" på bekostning af Marie Hansens Fond.

Frådstensbruddet er renoveret

NYT FRA LEJRE ARKIVERNE

Bramsnæs Hvalsø Lejre

Hjemmeside: www.lejre.dk/arkiver

ARKIVETS VIDEN

Af Bente Trane, Lejre Arkiverne

Hvad kan et arkiv bruges til?
Én, som er indviet i arkivverdenen, kan komme med mange bud. Arkivet er simpelthen grundstenen for bygningen af historien. Her er de skriftlige beviser for historiens udvikling. Det er et videnscenter.

Arkiverne har i flere år gjort opmærksom på, at ganske vist har vi papirer, som giver oplysninger, men det nytter ikke, hvis de ikke bliver formidlet. Formidlingen skal gives til flere forskellige befolkningsgrupper.
I år fejrer vi 1814-skoleanordningerne, hvor der blev indført bl.a. undervisningspligt. Det er værd at fejre. Men skolen skal følge det øvrige samfund, og nye reformer kommer til.

Den nye skolereform trådte i kraft, da skoleåret begyndte i 2014.
Det er en oplagt chance til at inddrage andre institutioner i skolerne. Derfor udbyder Arkivet i kommunen byvandringer til skoleelever, som er med til at vise, at historie og historier kan formidles, ikke bare på skolebænken, men også uden for skolen. Tilbuddet henvender sig til elever fra 4. – 7. klasse. I hver skoleby vil der være en rundviser,

Foredrag om Hvalsø

som vil tegne og fortælle for eleverne om den by, de går i skole i.
Man må sige, at det er en succes – 14 dage før tilmeldingsfristens udløb er der 500 skoleelever, der er tilmeldt.
Arkiverne i Lejre Kommune har truffet aftaler med frivillige i de enkelte skolebyer som omvisere. De har været meget positive over for dette tilbud til skolerne og har ytret, at de glæder sig til at fortælle om det liv, der førhen har været i nogle af byerne.

Det er en alternativ undervisningsform – eleverne får mulighed for at forstå byens udseende og den udvikling, den har haft.
Historien giver en mulighed for en undren og nysgerrighed.

SER DU DANSKE FILM

Af Bente Trane

Du skal skrive om de danske film, der er blevet sendt i løbet af sommeren.....Det var nærmest en ordre, der blev udstukket fra en frivillig.

Jeg må indrømme, at jeg sjældent ser fjernsyn og slet ikke om sommeren. Alligevel kræver disse mange gen-gen og atter genudsendelser en kort omtale, og hvorfor? Arkiverne i Lejre har en del oplysninger omkring mange af Morten Korch filmene, fordi de er optaget her i kommunen.

Vort smukke bølgende landskab med idylliske gårde har passet godt til historierne.

Og joh... jeg indrømmer blankt, at jeg har skrålet med på sangen "*Er du dus med himlens fugle*" med (alles) Poul Reichardt i hovedrollen, som én af vagabonderne i filmen "*Vagabonderne fra Bakkegården*", og "Bakkegården" er lig med Kildebækgården i Torkildstrup.

En vinterdag med sne og slud kan det jo være, at jeg sætter en dvd på med "gode gamle Poul", og jeg vil have lov til at "pippe" med på hans sange.

Billedet er taget på Bognæsgården. Christian og Ellen Nielsen, som ejede gården, sørgede for forplejning til skuespillerne.
Historien fortæller, at Ellen ikke ville fotograferes, fordi hun ikke var sminket – hvortil Poul Reichardt sagde "Du er skøn, som du er", og gav hende et knus. Til højre på billedet ses Morten Korch.

Bente Trane med inspiration fra Vivian Møller

For hurtig kommunikation og for at spare jeres foreninger for penge, send venligst jeres mailadresser til:

Lejre: annilejre@email.dk

TMV: info@tadremoellesvenner.dk

Hvalsø: thsj@mail.tele.dk

LMF: vivianus@post.tele.dk

Bramsnæs: blf.bramsnaes@live.dk

Næste deadline for bidrag er 1. marts 2015. Bidrag modtages gerne efter aftale med redaktionsudvalget.

ARRANGEMENTER PÅ TADRE MØLLE OG LEJRE MUSEUM

Udstillinger:

Et folk kom i skole
Til 21. december 2014. Weekends, samt uge 42, kl. 11-16. Gratis.
Lejre Museum

Møllernes dal
1/10 – 31/10 2014: Weekends, samt uge 42 og 2/4 – 6/4 2015: Påskeåbent, kl. 11-16. Entré.
Tadre Mølle

Arrangementer:

Skolehistorisk foredrag v. Keld Grinder Hansen
8. oktober, kl. 19. Gratis
Lejre Museum

Rebslageren
13. oktober, kl. 12-16. Entré
Tadre Mølle

Uldkonen
14. og 15. oktober, kl. 12-16. Entré
Tadre Mølle

Træmanden
16. og 17. oktober, kl. 12-16. Entré
Tadre Mølle

Bageren
18. og 19. oktober, kl. 12-16. Entré.
Tadre Mølle

Skole som i gamle dage
13.-19. oktober, kl. 11-14. Gratis
Lejre Museum

Julemarked
7. december, kl. 10-16. Entré
Tadre Mølle

Se nærmere omtale på www.roskildemuseum.dk

Lethrica

Lethrica er tidsskrift og medlemsblad for de historiske foreninger i Bramsnæs, Hvalsø og Lejre samt Lejre Museumsforening og Tadre Mølles Venner. Arkiverne og museerne tilbydes en fast rubrik.

Lethrica betyder "Noget om Lejre", og bladet er en sammenlægning af Lejre Historiske Forenings blad Lethrica og Nyt fra Egnshistorisk Forening i Hvalsø.

Forsendelse: Lethrica tilsendes medlemmerne af de tre historiske foreninger, Lejre Museumsforening og Tadre Mølles Venner samt lokalarkiverne. Ved ***manglende levering*** rettes henvendelse til de respektive foreninger:

LHF: Anni Larsen,
tlf. 46480725,
annilejre@email.dk
EHF: Ole Theill Knudsen,
Tlf. 22808664
ole@gundested-camping.dk
BLF: Bjarne Holm
jeanbjarne@holm.mail.dk
LM: Philippe Bourbon
philippebourbonparme@gmail.com
TMV: Karsten Druedahl
info@tadremoellesvenner.dk

Redaktionsudvalg:
Karl Frandsen, Bent Gottfredsen, Bjarne Holm, Hans Jørgen Lych Larsen, Karin Gottfredsen

Redaktion og layout:
Thyra Johannesen
thsj@mail.tele.dk

FORENINGERNES KOMMENDE ARRANGEMENTER

Torsdag den 16. oktober kl. 19.00

Rundvisning Audebo Pumpestation (BLF)

Mandag den 20. oktober kl. 19.00 i Felix

Foredrag med Bertil Jacobi om Roskilde bys historie (LHF)

Tirsdag d. 28. oktober kl. 19.30 på Gundestedgård

Foredrag om våbennedkastningerne under anden verdenskrig (EHF)

Mandag d. 17. november kl. 17.00

Rundvisning på trykkeriet Nordvestsjælland (BLF)

Tirsdag den 25. november klokken 19.00 i Felix

Rolf Krake og Gorm den Gamle. To sagnkonger, der begge har tilknytning til Lejre. Et lysbilledforedrag af Finn Rasmussen (LHF)

Tirsdag den 13. januar 2015 kl. 19.30 på Gundestedgård i Hvalsø

Foredrag om ungarerne i Danmark under og efter krigen (LHF, EHF, BLF)

Mandag den 23. februar 2015 kl. 18.30 på Gundestedgård

Generalforsamling (EHF)

Onsdag d. 25. februar kl. 19.30 i Ejby forsamlingshus

Generalforsamling (BLF)

Torsdag den 26. februar 2015 kl. 19.00 i Felix

Generalforsamling (LHF)

Tirsdag d. 21. april 2015 kl. 19 i Felix

Generalforsamling med foredrag (LM)

Lørdag den 2. maj 2015

Tur til Sprogø (LHF)